

SADRŽAJ

1. Riječ urednika	3
2. Razmišljanja: Zbog čega su svi protiv umjetne pužnice? (postoji li nešto bolje od umjetne pužnice?)	3
3. Razmišljanja: Djeca 8. dana stvaranja	6
4. Razmišljanja: Nova tehnologija (nije CI!) za gluhe ljude	9
5. Kolumna: Nepodnošljiva lakoća slušanja	11
6. Zanimljivosti: Poučna islamska priča (s interneta): Slijepa, gluha i nijema supruga	12
7. Razmišljanja: Prerano ugašena zvijezda	13
8. Razmišljanja: Položaj žena kroz povijest	16
9. Stručni tekstovi: Višestruke manjine: Zajednice unutar zajednice gluhih	19
10. Razmišljanja: Čujućí vitezovi okruglog stola	23
11. Zanimljivosti: Nordijski kulturni festival gluhih	27
12. Razmišljanja: Kultura gluhih, zajednica gluhih, znakovni jezik	29
13. Razmišljanja: Definicija ljubavi	33
14. Zanimljivosti: Centar za odgoj i obrazovanje «Slava Raškaj»	34
15. Zanimljivosti: Turizam i kultura gluhih i nagluhih	35
16. Zanimljivosti: Zlatna medalja za umjetnike udruge „Svijet tišine“ 2010.	36
17. Stripoteka	37

“Pljesak jedne ruke” - Časopis Udruge “Kazalište, vizualne umjetnosti i kultura Gluhih - DLAN” - izlazi 4 puta godišnje.

Adresa: Korčulanska 10, 10000 Zagreb

Telefon: 385 1 618 12 90

Telefaks: 385 1 294 92 75

E-mail: dlan@crodeafweb.net

Web stranica: www.dlan.crodeafweb.net

Žiro-račun: 2402006-1100074154 (Erste Bank)

Matični broj: 1608037

OIB: 51629434968

Odgovorni urednik: Angel Naumovski

Glavna urednica: Petra Podhorsky

Lektura: Ana Užbinec

Tisak: Tiskara Ban

Ovaj časopis je financiran sredstvima Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport

Riječ urednika

Dragi Pljeskavci i, posebno, drage Pljeskavice!

Oprostite mi na nespretnim neologizmima, i na tome što sam vas oslovila kao mljeveno meso, ali, nisam sklona konvencionalnosti pa mi dojadi službeni način na koji vam se obraćam na početku uvodnih riječi našega „Pljeska...“.

Oduševljena sam s vašim člancima. Evo, ovoga puta imamo dvobroj i dvije teme: Žene oštećena sluha i njihova uloga u društvu, te Kohlearni implantat (CI), mišljenja, članci, i opet osvrt na iskustva, činjenice, kao i mišljenja.

Na žalost, nisam uspjela upoznati g. Damira Kovačića, usprkos trudu moje rehabilitatorice iz Suvaga (jako draga gđa Danijela), kojoj sam dolazila na vježbe nakon ugradnje pužnice nekoliko godina.

Nisam ni pobliže upoznata s njegovim radom, pa sam ovim putem dosta toga saznala.

Bibliotekarka sam s punim radnim vremenom, i osim što radim svoj posao kao katalogizator, čini mi se da sam i nekakva vrsta katalizatora i komunikatora. Dakle, dosta sad tih „-ora“. Iznimno mi je drago što se ste tako lijepo odazvali pozivu naših tema (Angel ima uvijek neku svoju ideju – temu, a ja svoju, pa smo uspjeli konačno imati svaki svoju u jednom dvobroju).

Čestitam vam na vašim životnim uspjesima i trudu, kao i hrabrosti s kojom se suočavate svakodnevno sa svojim problemima na poslu, kod kuće, na cesti, u udrugama... I kao što se kaže, lakše je razbiti atom, nego predrasudu. Mi znamo koja bi to bila, da je gluh/nagluh čovjek naivan „smotko“ ko-

jeg treba samo očešati ramenom kroz život, al neće ići – jer MI očitavamo s usana, i čujemo koliko možemo, a pritom se nekad zaista dobro zabavljamo, nekad možda i predobro. Nekima to počne smetati, jer izgledamo razigrano – tad nas proglase neozbiljnima. To se meni znalo desiti... Tad usporim i kažem si: moraš biti ozbiljnija, prisebnija, više u trenutku.

Budite s nama u trenucima kad dobijete nadahnuće, i temu od Angela (ili mene) – vjerujte, osjetit će se da ste radili na sebi – i isplatit će nam se svima.

*Vaša Pljeskavica,
Petra*

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

ZBOG ČEGA SU SVI PROTIV UMJETNE PUŽNICE? (Postoji li nešto bolje od umjetne pužnice?)

U prvim brojevima ovog časopisa, uvaženi gluhi pisac jednog podugačkog članka, Saša Canjev, napisao je nadasve zanimljiv zaključak o negativnostima koje se povezuju s umjetnom pužnicom. Kako u ovome broju ponovo imamo glavnu temu o umjetnoj pužnici nekako sve to izgleda kao ponavljanje, ali ja neću ponavljati sve što je on napisao.

Meni izgleda kao da je on malko previše pretjerao kada je usporedio operaciju ugradnje umjetne pužnice te rehabilitaciju nakon operacije, citiram njegove riječi, «s nacističko-staljinističkom meto-

dom rješavanja gubitka sluha». To je gotovo graničilo s podsmjehom ili čak s velikim neozbiljnim pristupom temi o umjetnoj pužnici, ali u stvarnosti to je za jednu grupu, recimo gluhu zajednicu, vjerojatno vrlo žalosna stvarnost.

Mala djeca čiji roditelji odlučuju umjesto njih da žele ugraditi umjetnu pužnicu u nadi da će njihovo dijete proćuti, kada odrastu te postanu punoljetni odmah ju pozele skinuti. Slično je s prakticiranjem religijske kulture. Mnoga djeca silom se dovode u crkvu i na silu uče, bilo preko školskog vjeronauka bilo preko župnog, i tako se pri-

premaju da postanu dobri katolici.

O tome kako izgleda današnja katolička Hrvatska ipak nećemo pisati jer to nema veze s glavnom temom. Samo ćemo napomenuti da je Saša Canjev na isti način došao do zaključka da roditelji ipak ne bi smjeli odlučivati umjesto djece žele li proćuti ili ne, žele li slijediti kulturu gluhih gdje su djeca rođena gluha ili u najranijoj dobi izgubila sluh, pa bi se onda poželjeli uklopiti u kulturu gluhih

koja se rašireno razgranala po svijetu među istinskim gluhim ljudima. Kao da je prirodno biti ili postati gluhi i tako od te kulture napraviti korist za svoju sudbinu i za svoj prosperitet u cjelokupnoj društvenoj ljestvici.

Ali Sašina usporedba ugradnje pužnice s nacističkim pristupom i sa staljinističkim pristupom je gotovo tragikomična, mada ne treba odmah to odbacivati, na sav glas zavapi gluha zajednica. Čak u zajednici gluhih kruži jedna morbidna poštapalica o kratici od riječi poliklinike Suvag (koja je sinonim za nosioca projekta ugradnje umjetne pužnice za gluha djecu): prva dva slova riječi Suvag odnose se na SUvremena, VA se odnose na VAzektomiju, i na kraju, zadnje slovo G odnosi se na Gluhe.

Pain or Problems After Your VASECTOMY?

Koliko god to može morbidno zvučati, gluha zajednica je i dalje uvjerena da cijela poliklinika radi na štetu gluhe djece s takvim pristupom ugradnje umjetne pužnice baš za svu gluha djecu. Dakle, svi gluhi dobro znaju što znači simbol Suvaga za gluhe: zapravo žele sve gluhe preokrenuti, preobraziti, pretumbati u čujuće. Mnoga djeca nakon završetka srednje škole više ne žele koračati nazad u Suvag već se žele premjestiti u gluha zajednicu, trajno napuštajući

verbotonalnu metodu kao rješenje za svoju gluhoću. U kulturi gluhih su pronašli svoj identitet gluhe osobe. No, umjetna pužnica je i dalje ostala u njihovim glavama bez ikakvih baterija i bez ikakvih nada da će opet proraditi u kasnijoj primjeni. Što je nagnalo mlade da se tako odnose prema Suvagu?

Možda je presudna uloga u tome što su učitelji i doktori specijalisti iz poliklinike bili prestrogi prema njima koji su se kroz djetinjstvo i pubertet morali boriti i nositi se s njihovim stalnim prigovorima kako trebaju bolje govoriti i bolje čuti. Stalna rehabilitacija kroz cijelo njihovo djetinjstvo nema alternativu, no to malo tko shvaća.

Ipak, čudan se zaključak nameće kada nakon operacije ugradnje umjetne pužnice mladi gluhi nemaju svugdje isti rezultat rehabilitacije sluha i govora nakon operacije. Zašto je tome tako!? Za očekivati je da će bolesni čovjek nakon bilo kakve operacije kojom se otklanjaju bolesni organi i oporavkom organizma, vratiti se u zdravi kalup pravog života i dalje živjeti onako kako je živio prije operacije.

A kod umjetne pužnice za očekivati je da će sva djeca zajedno progovoriti te jednako govoriti i na kraju dobro čuti, no ipak ne ispadne sve onako kako bi trebalo. Zbog čega?! Prevelika očekivanja roditelja gluhe djece s umjetnom pužnicom koji su godinama iščekivali prvi govor djeteta te prvi zvuk u njihovoj pužnici polako graniče s početnim razočaranjima kada uvide da djeca ipak nisu među drugim najboljim gluhim pojedincima koji su se uspjeli iščupati iz kandže prosječnosti.

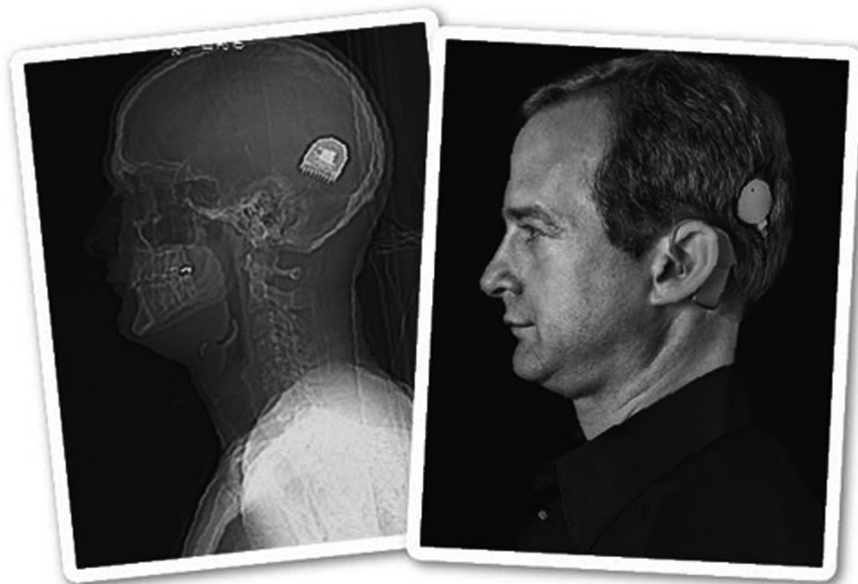
To vuče paralelu s time da u svijetu postoji mnogo različitih ljudi. Ne postoje dva ista čovjeka. Kao ona

narodna poslovice: sto ljudi, sto ćudi. Sva djeca nisu međusobno jednaka, pa bi zato trebalo očekivati da će djeca nakon operacije ugradnje pužnice imati različite rezultate rehabilitacije sluha i govora. To se treba unaprijed reći roditeljima gluhe djece, da ne smiju očekivati spektakularne rezultate nakon operacije - da će gluha djeca odmah ili barem kasnije pročitati. To su ne-realna očekivanja.

Postoji jedna zanimljiva informacija. Gluhi dr. sc. Damir Kovačić, koji je tijekom studiranja nosio samo slušni aparat i jako dobro govorio, očito je imao izvrsne rezultate rehabilitacije sluha i govora u djetinjstvu. Nakon stjecanja titule doktora znanosti iz područja fizike počeo je naglo gubiti sluh i na kraju je postao potpuno gluhi. Dobrovoljno je otišao na operaciju ugradnje umjetne pužnice i posvetio se novom projektu koji govori o tome kako poboljšati rezultate primjene umjetne pužnice kod gluhe osobe.

Poznato je da mnogi suvremeni uređaji rade na tom principu da daju što vjerniju boju zvuka za gluhe ljude. Iako nas čujućim projektanti i kontrolori elektronike uvjeravaju da su napravili najbolji proizvedeni zvuk preko slušnog aparata i preko umjetne pužnice za gluha djecu, ipak se na kraju ispostavi da se ne proizvodi onaj pravi zvuk koji nastaje od utjecaja okoline na sve slušne organe u lubanji čovjeka.

Zato je nastao famozni projekt u nadi da će dr. sc. Damir Kovačić sa svojim osobnim primjerom, zajedno s njegovom umjetnom pužnicom podastrijeti nove podatke u nadi da će pružiti poboljšanja u radu tehničkog uređaja za proizvodnju zvuka za gluha osobu. Nadam se da će taj projekt uspjeti te tako

doživjeti neku vrstu satisfakcije za sve zaposlenike poliklinike Suvag i za sve gluhe ljude koji žele koristiti umjetnu pužnicu.

To bi bio barem jedan pozitivan primjer, ali radi se o odrasloj osobi koja se samostalno odlučila za ugradnju umjetne pužnice. No što reći za malenu djecu koja nisu bila kriva što su rođena s gubitkom sluha? Takva operacija je uvijek rizična za zdravlje iste djece. Što je nagnalo roditelje da donesu toliko sudbonosnu odluku u nadi da će im djeca imati bolju budućnost s umjetnom pužnicom, a cijela stvar bi mogla otići u potpuno krivom smjeru.

Kod srednjoškolaca koji imaju ugrađenu umjetnu pužnicu nisam dosad vidio dobar primjer osobe koja je potpuno pročula, da dobro izgovara riječi i proizvodi dobar glas iz glasnica. Koliko sam zaključio u razgovorima s tim gluhim srednjoškolicima, oni su potpuno isti kao i svi drugi gluhi koji nose slušni aparat. Pa čemu onda invazivna operacija ugradnje pužnice u tako male djece?!

Ako se može postići isti rezultat s nošenjem slušnog aparata, onda je bolje da uopće ne idu na

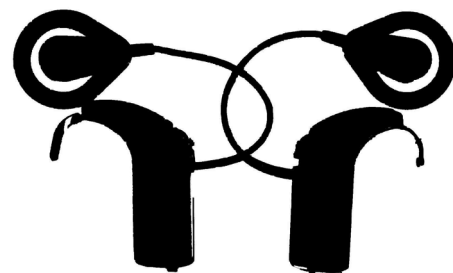
operaciju ugradnje pužnice. Cijela rehabilitacija na bazi korištenja samo slušnog aparata nije najbolja, u smislu da bi trebalo još bolje čuti, i još bolje govoriti. Što je onda uopće dala umjetna pužnica? Po meni, umjetna pužnica i slušni aparat daju gotovo isti rezultat rehabilitacije, pa je stoga PUNO bolje da se gluha djeca ne podvrgavaju operaciji ugradnje umjetne pužnice.

Svakako treba osuditi prevelika očekivanja roditelja gluhe djece koji žele da ona nakon ugradnje pužnice potpuno normalno čuju i govore, kao čujuća djeca. No tko je pustio informaciju da će im gluha djeca dobro pročitati i dobro govoriti kao normalan svijet? Otuda proizlazi nezadovoljstvo gluhe djece koja nakon završetka srednje škole požele smanjiti utjecaj umjetne pužnice na svoj život.

Svako gluho dijete ima pravo na bezbrižno djetinjstvo i na normalno odrastanje kroz pubertet i borbu za kvalitetu življenja, a ne da se cijeli život svede na samo 5-6% poboljšanja sluha, pa se ne posjeduje dobra kvaliteta življenja. Smisao gluhog djeteta je da bezbrižno odraste u svojoj okolini s roditeljima, rodbinom i s

prijateljima, naravno uz primjenu odgovarajuće rehabilitacije sluha i govora.

A za to je u ovom slučaju dovoljno nošenje slušnog aparata, a ne stalno vježbanje razvijanja govora i poboljšavanja sluha pred specijalistima doktorima iz poliklinike Suvag. Zato gluho dijete s umjetnom pužnicom stalno dobiva žig da je bolesno i zato treba proći kroz rehabilitaciju kako bi ozdravilo. Kako obično rezultat ne ispadne dobro, gluha djeca s pužnicom počnu gubiti samopouzdanje te se zatvaraju, a problem kvalitete života se ubrzano zapetljava umjesto da se rješava kroz razgovore s drugim uzoritim ljudima te kroz normalno odrastanje.

Ne treba cijeli život forsirati samo poboljšanje sluha niti savršeni govor. Dovoljno je da se sluh koristi onoliko koliko se može i to preko nošenja slušnog aparata, a da se govor razvije onoliko koliko se može razviti za normalnu komunikaciju, jer svaka osoba je individua i ne može se uspoređivati s nekoliko svijetlih primjera savršeno rehabilitiranih osoba.

mr. sc. Zlatko Orct

DJECA 8. DANA STVARANJA

Sasha Dismas¹: **Djeca 8. dana stvaranja**

“Velik sam. Proturječim sam sebi. U meni je mnoštvo!”

Ola, štovano čitateljstvo! Opet ćete s autorom proći kroz mračni futurološki zor u vidu kurentnih znanstvenih istraživanja i tehničko-tehnoloških postignuća kojima se, sasvim otvoreno rečeno, zatire identitet gluhog čovjeka. Imajući na umu specifikum kulture gluhih i njezinih reprezenata možemo istaknuti nekoliko poveznica koje će potvrditi onu narodnu : Tko će koga ako ne svoj svoga.

“Ali pazite kada jedan drugoga ujedate i grizete da se ne istrijebite.”

Novi zavjet, Poslanica Sv.Pavla

Don't get it?² John Brigande i Damir Kovačić su, prema vlastitom priznanju, rođeni s oštećenjem sluha! Damir Kovačić, reprezentivni primjerak zagrebačke suvaške verbotonalno-kohlearne metode (što se zorno daje iščitati na

<http://www.damirkovacic.org/>), fizičar koji je diplomirao na fizičkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu, zaposlenik suvaškog Centra za umjetnu pužnicu i nove tehnologije. John Brigande (<http://www.ohsu.edu/ohrc/staff/brigande/index.html>), autor tehnike genske terapije kojom se potiče rast novih

1 Email: sanj@net.hr

2 Vidi fusnotu 16

stanica dlačica – imaju funkciju prikupljanja zvučnih vibracija - u unutarnjem uhu; ne veselite se, eksperimenti su bili napravljeni na miševima, i to dok su se nalazili u maternici, na način da im je u unutarnje uho “ubačen” specifičan gen, u ovome slučaju Atoh1, i rezultati eksperimenta su bili pozitivni: doista je došlo do rasta novih stanica dlačica unutarnjeg uha.

“Viva la PAROLA!” Milano 1880³

Nećemo se baviti profiliranjem istih (u prethodnim izdanjima periodike nalaze se lucidna zapažanja mr. sc. Zlatka Orcta, pa vam preporučujemo da pročitate radi uvida u društveno sociološku patologiju Gluhih), vjerujemo da svatko od vas,

Ko je vas poznao, ni pakao mu teško pasti neće. (Pavle Vujisic), (film **Maratonci trče počasni krug**, S.Šijan)

ako spadate u GINO⁴ populaciju, i pritom bijaste ‘sretnici’ da pohađate školski sustav SUVAG-a (uz pretpostavku da imate doticaja s kulturom Gluhih, odnosno da niste zatočeni nametnutoga “staklenog zvona” (u suprotnome hitno na “asimiliranje”, neću te zavaravati bajkama tipa “sve će biti ok”, pripremi se na bolne porođajne muke redefiniranja vlastitog identiteta!), baštini specifična

3 Moto usvojen na kongresu surdologa - oralista 1880.godine, službeni početak rata (do istrebljenja) između pobornika i protivnika znakovnog jezika odn. kulture Gluhih, zapravo tamna mrlja svjetske povijesti Gluhih, čiji se utjecaj proteže do današnjih dana, ali u “moderniziranome” zdanju - “Pripremi se da budeš oraliziran!”, u Hrvatskoj stup istih predstavlja SUVAG

4 gluhe i nagluhe osobe

iskustva i da vlastitom introspekcijom dolazite do tragova “kultskog miljea” ustanova poput SUVAG-a (možda vam sintagma “ispiranje mozga” razbistri misli), misleći na nepriznavanje Kulture Gluhih te ustrajavanje na totalnoj komunikaciji uz nezaobilaznu verbotonalnu metodu, koja u 21. stoljeću postaje sjedinjena s kohlearnim inženjeringom - u prethodnim izdanjima periodike “Pljeska” nalaze se osobna svjedočanstva koja daju zorniju sliku već spomenuta “kultskog miljea”, nego ćemo se literarnim vremeplovom uputiti kroz prošlost, sadašnjost i budućnost umjetne pužnice “sumnjive prošlosti”, ali briljantne budućnosti” (kako to reče autor istoimena rada dostupnog u bazi Science Direct).

Vrijeme je pokretna slika vječnosti. Platon

Beam me up, Scotty!⁵

„ - Hteli ste se vozit?! E sad ćete se vozit! - Ej, mladiću, kuda idemo? Kuda?

- U p..... materinu, stari!“ (Sergej Trifunović i Ivan Bekjarev, scena otmice autobusa s putnicima, film **Bure baruta**, G.Paskaljević)

Pa krećemo u Australiju, trideset godina unazad, preciznije, u 1979. godinu. Mjesto radnje: Melbourne. Održava se sastanak Povjerenstva za etiku tamošnjeg Medicinskog fakulteta, predmet: odobriti eksperimentalnu uporabu kohlearnog (jednokanalnog) implantata, unatoč visokoj vjerojat-

5 Kulturna izreka udomaćena u geekovskom miljeu, a i ljubitelja kulturne serije i filmskog serijala Zvezdane staze – odnosi se na teleportaciju junaka posade Enterprisea

nosti pojave meningitisa i teških postoperativnih upalnih procesa. Ishod? Što mislite?

2008. Vatikan objavljuje prošireni popis modernih smrtnih grijeha koji uključuju eksperimentiranje na čovjeku i genetsko modificiranje.

Tonči Matulić (prošlogodišnji laureat za publicističku knjigu godine **“Metamorfoze vremena”**) u nizu ukoričenih kolumni **“Vodič kroz bioetiku”** u tjedniku **“Glas Koncila”** koje se nalaze i u ukoričenom nizu od tri knjige, u 2. knjizi iz edicije **“Život u ljudskim rukama”** s podnaslovom **“Nova biologija i biotehničko revolucioniranje života”** u poglavlju 3.5, postavlja pitanje:

Što je čovjek? “Suvremene bioetičke rasprave stavile su upravo čovjeka na optuženičku klupu jer sva trenutna neslaganja, kako na globalnoj, tako i na lokalnoj razini glede nekih biomedicinskih zahvata u ljudski život, proizlaze iz neslaganja oko temeljna pitanja što je čovjek.”⁶

Ako se, štovani štioče, osjećaš ponukanim da pročitaš navedeno štivo, u nadi da ćeš iznaći odgovor na postavljeno pitanje, morat ću te (zajedno s autorom pitanja, inače uvažena teologa) razočarati. **“Za našu temu važno je uočiti da time na pitanje o čovjeku nije odgovoreno nego je tek postavljeno.”⁷**

“Teologiju će uzdići iznad objave, Psihologiju iznad razlikovanja, Program iznad vodstva Duha Svetoga, Umovanje iznad hoda u vjeri, Zakone iznad ljubavi.”⁸

⁶ “Život u ljudskim rukama” (izdavač: Glas Koncila), p.102.

⁷ Ibidem, p.104

⁸ Derek Prince: Blessing or Curse: You Can Choose

Autor osobno gaji određenu skepsu spram teologije - molim te, štioče, da primijetiš da autor ne stavlja u isti kalup pastoralno sakramentalni rad Crkve i teologiju, nego znanstveno-bioetički pristup teologije (kao područja humanističkih znanosti) izazovima moderna doba, jer se ista nalazi u “zraku” odnosno svojim djelovanjem ne zadovoljava potrebe suvremena čovjeka.

Da autor bude malo zločest, povući će paralelu s anegdotom o glasovitome njemačkome filozofu Georgeu Wilhelmu Fridrichu Hegelu: na nekom od Hegelovih predavanja, zbog profesorove os ebujnosti, studentima je prekipjelo i uzvikaše: Gospodine profesore Hegel, Vaša predavanja se uopće ne slažu sa stvarnošću! A vrli Hegel odgovara: Utoliko gore za stvarnost.

Tako vam je i danas s teologijom.

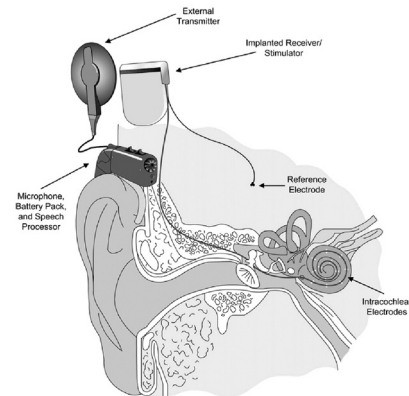
“Koji ti je cilj u filozofiji? Da pokažem put muhi iz boce”. Ludwig Wittgenstein, **Filozofijska istraživanja**

Ima li tehnologija dušu?

“Voden novom paradigmom, znanstvenik prihvaća nove instrumente i otvara nove vidike”. Thomas Kuhn

Povratak u Melbourne, 1979. Pa da, digresije radi, odemo još dublje radi prikaza geneze CI-a na današnjem stupnju razvoja. Prema Jayju Rubinsteinu, razlikujemo tri ere u razvoju CI-a (ukoliko si, štovani štioče, zagrižen za precizne podatke, baci pogled na sliku 1, gdje imaš vremenski tijek).

-“prahistorijska era”, koja se veže uz kneza Alessandra Giuseppea Antonia Anastasiae

slika 1

Volte, fizičara, zaslužnog za otkriće električne ćelije 1800. godine, a u ovom kontekstu pokazao da se zvuk može umjetno kreirati

-“historijska era”, radovi:

1957. Gjarno i Eyriesa (Paris)

1961. Housea&Doylea (Los Angeles)

1966. Simmonsa (Paolo Alto)

1979. **Clarka&ostalih** (Melbourne)

1979. Hochmaira&ostalih (Innsbruck)

-“moderna era”, 1980. - danas

Naš junak iz Melbournea, imenom i prezimenom Graeme Clark. Svoju odiseju s bioničkim uhom (sinonim za kohlearni implantat) objelodanio je u knjizi **“Sounds from silence”⁹** (Zvuci iz tišine)¹⁰ 2000. godine. Pa ćemo i mi proći s Graemom kroz najznačajnije

⁹ Sadržaj dostupan na google books
¹⁰ Autoru inače engleski jezik nije materinski jezik i molim štovano čitateljstvo da ne zamjeri na početničkim prijevodima potpomognutima korištenjem servisa Google Translator

momente stvaranja bioničkog uha, uz nezaobilazne autorove ironične upadice.

Usto, autor će pridružiti **Michaela Chorosta** u vidu naratora iz 21. stoljeća, da se štovanom čitateljstvu predoči vremenska linija pozornice **8. dana stvaranja**¹¹, razvoj CI-a, i konkretno prateće tehnologije koja bijaše kamen temeljac za **eru transhumanizma** (više o tome u idućim nastavcima), čiji dionici jesmo, doduše nevin, jelda? Bioničko oko, bionički udovi (DARPA-ini pokusi s vojnim stradalnicima), od kojih ćemo istaknuti samo bioničko uho, za potrebe ovog članka; ostale ćemo površno dotaknuti i osvrnuti se na budućnost, očima stručnjaka s MIT-a, ali o tome pošto poto, jer autoru upada u oči predestiniranost GINO populacije za tehnološke eksperimente, jer GINO populacija postade „tipping point“, da se poslužimo sintagmom Malcolm Gladwella (autorom istoimena bestslera, u nas prevedena kao „Točka preokreta“, u izdanju nakladnika „Jesenski i Turk“) za stvaranje čovjeka novog **„doba informacionističkog kapitalizma“** (paradigma posuđena od politologa Anđelka Milardovića, kojom dotični označuje novu paradigmu u ekonomiji gdje informacija predstavlja vrijednost, odnosno kapital), otuda i izvor imena članka.

Vrli junak Graeme nestrpljivo čeka da počne svoju priču, a bit će i Chorostovih upadica, evo, već je počeo: **„inače, sintetički zvuk jednokanalne umjetne pužnice**

11 Sintagma za ljudsko igranje Boga

12 Italic formom teksta suoznačuje se autorov unutarnji tok misli.

nalik je statičkom elektricitetu“ (misli na prvu generaciju CI-a).

„Tvoga glasa glas se glasa glasnim glasom.“

Miroslav Krleža, nešto od poezije

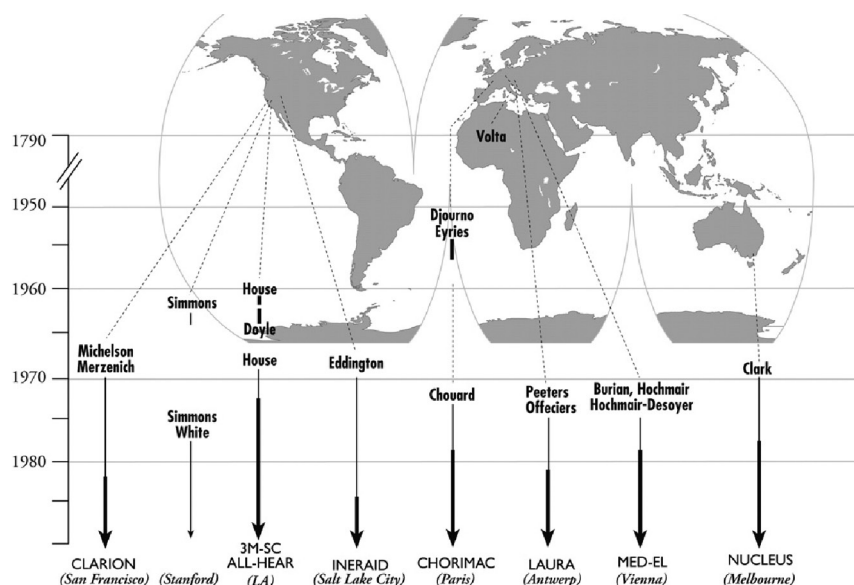
*Hvala Michaele, znači zvuk, recimo piana, nije takav zvuk, u originalnoj formi koji se percipira putem slušnog osjetila, nego je svojevrsna iluzija, digitalna tvorovina?*¹²

„Vjera u jedan vanjski svijet, neovisan o svjesnom subjektu osnova je (...) znanosti.“

Albert Einstein

„Dopustite da vam objasnim rad umjetne pužnice, odnosno, zašto mi ne čujemo.“¹³ *Prije početka, reci mi koliko slušnih kanala ima ljudsko uho?*

„Normalno ljudsko uho ima 3500 slušnih kanala.“ *A ti? Mislim, koliko kanala generira umjetna pužnica? “32“. Znači, 0.91 % od normalnog ljudskog uha? Niti 1% onoga što normalno uho percipira!? Man, oh man...*

slika 2

13 Sadržaj dostupan na Youtube kanalu AtGoogleTalks, odnosno web odredištu http://www.youtube.com/watch?v=qniUW7xnYB0&feature=channel_page

Osjećaš li se katkada glupavo? Zapravo kao guinea pig? 30 godina za samo 31 kanal? Dakle, htio si objasniti rad umjetne pužnice? Evo, na slici 2 sam priložio glavne dijelove. Raspali!

„Evolucija čovjeka je završila.“ Steve Jones¹⁴, Festival znanosti, 2009.

Evo, prilažem nekoliko osnovnih podataka štovanom čitateljstvu o tebi, s obzirom na to da se svojim radovima, zapravo i vlastitim tijelom, smatraš svojevrsnom poveznicom između čovjeka i suvremene tehnologije u polju implantata, u tvome slučaju - kohlearnog, na tome si, koliko vidim, izgradio uspješnu karijeru.

Rođen s oštećenjima sluha uslijed epidemije rubeole. Počinje govoriti tek s tri i pol godine, zahvaljujući slušnim pomagalicama. Diplomirao na sveučilištu Brown, doktorirao na Teksaskom sveučilištu; disertacija se bavila utjecajem online okruženja u nastavnome procesu,

14 Profesor genetike i pročelnik Odsjeka za genetiku, evoluciju i okoliš na University College London; Knjige Stevea Jonesa prevedene na hrvatski: **Genetika za početnike** / [tekst] Steve Jones i [ilustracije] Borin Van Loon ; prevela Mirjana Bjeloš; Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2002.

Jezik gena / Steve Jones ; [preveli Jadranka Pintarić i Goran Vujasinović]; Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2007.

Y: Porijeklo muškarca / Steve Jones ; [prijevod Goran Vujasinović]; Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2006.

za što dobiva nagradu svečilišta 2001. godine, dolazi do gubitka ostatka sluha i ubrzo prima kohlearni implantat.

“Ovo je žalosna priča o čoveku koji u životu nije imao nikad komplet odelo, komplet ručak, komplet ženu, pa čak ni komplet revoluciju.” (prolegomena filma S.Šijana, Kako sam sistematski uništen od idiota)

To iskustvo objelodanjuje u knjizi *Rebuilt: How Becoming Part Computer Made Me More Human* (Houghton Mifflin, 2005), čime privlači pažnju svjetskih medija, i piše za eminentne izdavače poput The Washington Post, Wired, The Futurist, The Scientist, Stanford Medical Report. 2007. za televizijsku kuću PBS u svojstvu scenarista radi na serijalu naslovljenome The 22nd Century (lansirana

na PBS-u u siječnju 2007.) koja se bavi ne baš tako futurološkim implikacijama medicinskih implantata. Trenutno piše svoju drugu knjigu “World Wide Mind: The Coming Integration of Humans and Machines.” (za izdavača Simon i Shusters). Trenutačno je u svojstvu gostujućeg profesora na Gallaudetovom sveučilištu u Washingtonu.

I ima mačka imenovanog Elvis.¹⁵

Nastupno predavanje na Gallaudetu prenosimo u dijelovima koji će biti od interesa za širu GINO javnost.¹⁶

“Ja sam gluha osoba, odrastao koristeći se engleskim jezikom. Prije dolaska ovdje, bio sam zabrinut hoću li se osjećati zakinutim i neželjenim. I anksioznim, zbog knjige, koja podržava kohlearnu implantaciju.(...) Sreo sam u Clercovom centru djevojčicu s

¹⁵ Za detalje vidi <http://www.michaelchorost.com/the-author/>

¹⁶ Vidi web prostor: <http://www.michaelchorost.com/gallaudet/>

implantatom, čiji su roditelji gluhi. Pitao sam zašto? Osoblje mi je reklo da su roditelji željeli da im dijete ima prednosti koje oni nisu imali. Tada sam osjetio da se i Gallaudet mijenja.(...) Kohlearni implantati pobuđuju dalekovidna pitanja o budućnosti gluhe zajednice. Primjerice: Ja sam potpuno gluh i mogu koristiti mobitel.(...)”

Nastavak u idućem broju.

I sve mi se nešto čini, da sam prošao bolje od vas. (glas naratora, mrtvog antijunaka Pinkija, Dušan Pekić, post mortem 2000. - uzrok prerane smrti darovitog glumca bijaše samoubojstvo), film *Rane*, S.Dragojević.

Skupina autora

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

NOVA TEHNOLOGIJA (NIJE CI!) ZA GLUHE LJUDE

(Ulazimo u atomsko-kvantno-mikrokozmičko-svemirsko doba! Hoće li sva tehnologija sutrašnjice pomoći gluhom čovjeku?)

U Jutarnjem listu početkom rujna 2010. osvanuo je vrlo zanimljiv članak, iako nije pisalo ništa o gluhim niti da će novootkrivena tehnologija pomoći gluhim. Ali svatko tko je pročitao naslov (koji glasi: Znanstvenici po prvi puta uspješno pretvorili misli u riječi), pomislio je na svakakve prednosti i nedostatke ljudske psihologije.

Naslov je dosta bombastičan i zato ovom prilikom počinjem pi-

sati članak u nadi da će otkriće pomoći gluhim. Evo o čemu se radilo. Znanstvenici su po prvi puta uspješno pretvorili moždane signale u govor koristeći senzore postavljene na površinu mozga.

Otkriće, s uspješnošću i do 90 posto, pruža novi način komunikacije s paraliziranim pacijentima koji ne mogu govoriti i to bi jednog dana moglo dovesti do - čitanja misli. Polako, samo polako, nećemo početi s otkrićem da postoji uređaj za čitanje misli. Ja sam se više orijentirao na mogućnost korištenja uređaja na paraliziranim pacijentima, dakle, nepomičnim pacijen-

tima koji ne mogu govoriti niti bilo kakvim signalima ili pokretima ruke ili tijelom pokazati ili komunicirati s okolinom.

Sličnu situaciju imaju pravi gluhi koji imaju veliku govornu manu koja graniči s nijemosti. Mislio sam na takve gluhe koji imaju vrlo lošu sposobnost govora, na gluhe koji se služe isključivo znakovnim jezikom i koji uopće ne koriste oblikovane riječi kroz usta, nego možda povremeno glasnice, više

kao pokušaj artikuliranja riječi. Mnogi čujućí ljudi uopće ne razumiju takve gluhe i jedini način s njima je komunikacija preko znakovnog jezika, da bi shvatili što takvi gluhi zapravo žele poručiti i reći. Zato sam pomislio da bi se senzor mogao priključiti na njihov mozak i odmah pročitati misli i tako bi se uredno izbacivale riječi - kao da bi gluhi progovorio.

Zvuči fantastično! Ali nisam siguran je li to pametno ili odgovarajuće za gluhe ljude, jer mnogi gluhi ljudi zapravo vole biti čisto gluhi i vole komunicirati samo znakovnim jezikom, pa bi korištenje ove nove tehnologije bilo na njihovu štetu. Možda će svi gluhi odlučiti koristiti tu novu tehnologiju, ali onda bi cijela gluha kultura mogla nestati jer bi se sve prenosilo preko umjetnog govora - bio bi drugačiji porijekak u ljudskom društvu.

Ali možda možemo pomalo ograničavati primjenu tehnologije za gluhe ljude tako da se gluhi međusobno družé s gluhima, a kada bi se našli s čujućim ljudima onda bi koristili nove uređaje koji bi njihove misli pretvorile u riječi i tako mogli čisto i razgovijetno govoriti čujućima kako bi se ostvarila puna komunikacija. Kako se to točno postiže?

Evo jednog dobrog citata: Pomisao na riječ proizvodi isti moždani signal kao i izgovaranje te riječi, a paraliziranim osobama ozljeda onemogućuje da taj signal dođe do mišića te da je verbaliziraju - ističe Greger te dodaje kako metodu još treba unaprijediti, no kroz par godina, 'uređaj za čitanje misli' bit će spreman za pravo testiranje.

Velika je vjerojatnost da će čujućí ljudi htjeti unaprijediti tu tehnologiju i usvojiti novu naprednu metodu za gluhe i tako omogućiti gluhima da verbalno razmjenjuju informacije s čujućom okolinom. No ima tu jedna kvaka: gluhi ljudi ne bi mogli dobro razumjeti čujuće ljude ako ne koriste znakovni jezik. Dakle, to više izgleda kao jednosmjerna komunikacija, ali čujućí ljudi bi se mogli bolje snaći ako oni znaju da se radi o gluhim ljudima sa senzorom za govor, pa bi se drugačije postavili prema gluhima.

Recimo u trgovini, mnogi gluhi ljudi traže neku robu i nakon neuspjeha potrage za tim, čujućí ljudi bi rado pomogli, pa ako ne znaju znakovni jezik, gluhi bi ljudi mogli sa senzorom za govor verbalizirati što točno traže i čujućí bi ljudi znali o čemu se radi. To bi sigurno bilo od velike pomoći za gluhe ljude. Dakle, možda za dvije, tri godine možemo očekivati jedan dobar senzor za paralizirane pacijente, a onda bi možda još toliko vremena trebalo da se usavrši senzor za gluhe ljude s neverbalnom manom.

Na kraju, to bi sličilo na filmsku seriju Zvezdane staze, gdje, iako se to ne vidi na ekranu, svi ljubitelji znanstvene fantastike znaju da likovi za komunikaciju sa stranim rasama koriste komunikatore s univerzalnim rječnikom koji prevodi sve galaktičke jezike u naš

zemaljski jezik. Htio sam zapravo reći da će buduća otkrića uvelike pomoći gluhim ljudima da koriste tehnologiju i tako pomoći sebi da se afirmiraju potpuno ravnopravno u ljudskom društvu. Tako sam pomislio na razne mogućnosti iz Zvezdanih staza gdje mnogobrojní uređaji uvelike pomažu kako čujućim tako i gluhim ljudima u nastojanju da se postigne ravnopravnost komunikacije s drugom stranom.

Pored toga, postoji visoka tehnologija za poboljšavanje sluha u obliku slušnih aparata, koja je u sadašnjosti skoro digitalizirana i najnovija tehnologija ugradnje umjetne pužnice. To su tehnologije koje pomažu gluhim ljudima da dobiju sluh, ali o tome nećemo puno pisati jer nije riječ o novoj tehnologiji budući da je ona već stara - postoji više od dvadeset godina.

Slušni aparat je ustvari vanjski nadomjestak sluha, pomaže uhu koje nije u stanju primiti zvuk ili pojmiti nadolazeći zvuk; slušni se aparat pojačava i tako olakšava prijenos zvuka u unutrašnjost uha.

A umjetna pužnica se invazijskom operacijom ugrađuje ispod kosti lubanje i predstavlja puno veći rizik po organizam jer je riječ o otvaranju lubanje da bi došlo do ubacivanja umjetne žice u dio slušnog organa. Ovdje ću prestati pisati o tome jer zapravo želim pisati o najnovijoj tehnologiji.

Evo još jedne zanimljive dosjetke

- mnogi gluhi prije deset i više godina uopće nisu mogli zamisliti kompjutor niti internet. Nismo mogli doznati kakve su neslućene mogućnosti informatike za cijelo društvo, a kamoli za gluhe ljude. Zbog sve veće primjene informatike, mnogi ljudi se okreću pisanim riječima i u tome se nalazi spas za gluhe ljude.

Kako svi gluhi ljudi vole čitati i jako dobro razumiju pisane riječi, tako kompjutorizacija cijelog društva dovodi gluhe u sve ravnopravniji položaj s čujućim ljudima. Preko interneta možemo naručiti avionsku kartu, možemo srediti rezervaciju hotela na raznim ljetovanjima

ili putovanjima, možemo poslati e-mail prigovora ili razna pitanja putem elektroničkog pisma. Zato moramo reći da je informatika otvorila širom vrata za sve gluhe da se masovno ukorijene i da budu ravnopravni s cijelim društvom.

Naručivanje brze hrane polako ide preko interneta i tako će i gluhi ljudi moći pogledati popis brze hrane na internetskoj stranici i naručiti i pratiti hoće li biti dostavljena do kućnog praga. Prije deset i više godina to nije bilo zamislivo i gluhi ljudi su se uvijek morali oslanjati na čujuću osobu koja bi se telefonski morala dogovarati s drugom stranom o raznim pitanjima, o

rezervaciji karata i smještaja pa i o narudžbi hrane i drugih stvari.

Ovako gluhi ljudi masovno koriste internet, a u isto vrijeme čuvaju svoju gluhu kulturu. Zato mislim da postoji velika šansa da gluhi nakon primjene uređaja za čitanje misli očuvaju gluhu kulturu gdje bi se afirmirali kao pravi članovi gluhe zajednice u širenju horizonta kod gluhih ljudi, u smislu prosperiteta, boljitka i postizanja zadovoljstva u ispunjavanju cilja za gluhu zajednicu.

mr. sc. Zlatko Orct

mna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolumna - kolum

NEPODNOŠLJIVA LAKOĆA SLUŠANJA

Čujem, tema ovog broja je CI, cochlear implantat, i nekako mi se to učini poznato - baš kao i svaka tema, nije mi nepoznata ni strana. Kao da smo ju već imali (a nismo). No, već sam pisala na početku izlaženja našeg časopisa kako sam doživjela novi sluh, kako sam se osjećala nakon operacije, kako sam slušala i čula, i doživjela neke nove situacije paralelno sa svojim novim iskustvom (rastavu, lansiranje u život bez milosti i zastajkivanja, rezanje pupčane vrpce s mekanim oblakom koji me štitio od buke i neugode).

Dragi moji, danas živim nepodnošljivu lakoću slušanja. Ovih dana neumorno slušam stare stvari iz 80-ih godina, kad mi je bilo 10-17 godina, kad je ex-Yu rock bio kvalitetna stvar, kad se još nije znalo da će biti rata, da će se stara Juga raspasti (mnogi gluhi su jugonostalgici, upravo zato jer je tada društvo bilo ujedinjeno, putovalo se i družilo bez granica, bilo je lijepih povlastica – bilo je

lijepo).

Naletila sam tako na neke stvari, pjesme; neke riječi pronađem, pa nešto ne znam, nešto znam, ali uglavnom uživam u slušanju i tom osjećaju da mogu osjećati muziku i riječi i preseliti se trideset godina unatrag... To budi uspomene, ostaje neka sjeta nad vremenom kad sam bila mlada i kad sam još čula. A zapravo sam, dragi moji, jako zahvalna što sam i toliko čula, što sad mogu opet, malo drugačije, i na neki drugi kanal. Kao da sam promijenila program s prekidačem i sad ga gledam u boji i malo zmikanog, s odmakom, jer godine su

prošle. No, osjećam se zato – tako mlada!!

Opet mogu biti tamo gdje nisam mogla biti sve ove godine jer sam bila zarobljena u nekoj gluhoći, gluha i nezainteresirana za neke stvari kao da se zbio kraj svijeta time što sam počela raditi, i općenito voditi utrk s vremenom. Ovih dana, kad počinje nova školska godina, a naša djeca kreću u ne znam više koji viši razred - imam novo pojačanje. Muzika je u pozadini mojeg posla koji obavljam na računalu, muzika je iza mene dok hodam, i dok mislim na knjige i na to što sve treba kupiti. Muzika je oko mene kao neki mekani nevidljivi oblak koji ublažava udarce svakodnevice.

Čudotvorna je i, kao što reče Ante Tomić, direktno nađe put do naših srca, a Tomić vlada inferiornijom

umjetnošću – pisanjem. Rado sam gluha inferiorna spisateljica kolumne i urednica časopisa za gluhe – sve dok mogu slušati muziku... Volim ja i tišinu – i prođu mjeseci dok ja opet ne navijem neku staru stvar (nemojte mi davati nove pjesme, ja se još nisam

izživjela niti na starijima).

Na kraju vam mogu reći: čuli ili ne, bitno je naše stanje uma, duševno stanje – oslušujemo lako jesmo li nezadovoljni, isfrustrirani, umorni ili smireni, ljuti ili objesni.

Ako čujete svoja raspoloženja i

pratite ih, kao promatrač sa strane, i gledate kako prolaze – vi ste na dobrom putu. A ako vas neko raspoloženje dovede i do neke pjesme, slike ili dobrog filma i predstave, ma vi ste car.

Vaša Petra

---

ljivosti - zanimljivosti - zanimljivosti - zanimljivosti - zanimljivosti - zanimljivosti - zanimljivosti - zanimljvi

---

Poučna islamska priča (s interneta)

SLIJEPA, GLUHA I NIJEMA SUPRUGA

Dok je jednom prilikom Sabit ibn Nu'man putovao plodnim predjelom, ispunjenim livadama i voćnjacima, toliko se umorio i ogladnio da više nije mogao izdržati te je počeo razgledavati što bi mogao pojesti. Gledajući tako voćke, pogled mu se zaustavio na jednoj jabuci koju je, smeteno i s velikom žurbom, ubrao i počeo jesti.

Kada je pojeo pola jabuke, napio se vode iz obližnje rijeke, ali... odjednom se trgnuo kao da se probudio iz noćne more. U tom trenutku shvatio je koliko je njegov postupak nedoličan te je počeo samog sebe koriti – kako je mogao pojesti tuđe plodove i koristiti se onim što nije njegovo, bez ikakvog odobrenja

vlasnika livada, voćnjaka i rijeke koja je sve to ukrašavala. Osjeti u sebi zebnju i odluči da neće otići iz tog mjesta sve dok ne pronađe vlasnika voćnjaka, objasni mu sve i zatraži oprost za ono što je učinio.

Prolazeći tako livadama, ugleda kućicu i pomisli da bi to mogla biti kuća vlasnika od kojeg mora zatražiti oprost prije no što ode, kako je sam sebi i obećao. Došavši pred kuću pokuca na vrata i kada se vlasnik pojavi, on mu pokuša objasniti što je uradio, rekavši: "Prolazeći pored tvojih livada, voćnjaka i rijeke, ubrao sam jabuku s jednog stabla i pojeo polovicu.

Kada sam shvatio što sam uradio, došao sam da od tebe zatražim halala zbog takvog svog postupka, te sam se obvezao da neću napustiti ovo mjesto bez tvog dopusta i oprost.

Vlasnik mu tada odgovori: "U redu, oženit ću je."

iznenađenje putnika, reče: "Ne opraštam ti i neću ti nikada oprostiti, osim pod jednim uvjetom, ako ga ispuniš!" Sabit bin En-Nu'man upita: "A koji je to uvjet?" Vlasnik mu tada odgovori: "Da oženiš moju kćerku." Sabit, razmišljajući o svome djelu, odgovori: "U redu, oženit ću je."

Vlasnik mu tada reče da ga želi upoznati i upozoriti na to da je njegova kćerka slijepa, gluha i nijema. Sabit bin En-Nu'man počeo razmišljati o neprilici u kojoj se našao. Kako da oženi takvu osobu s kojom čak ni komunicirati ne može?! Njegovo razmišljanje odvede ga do njegovog djela, Allahove kazne, ... Razmišljajući o tome odlučio je da ju oženi, iako je pretpostavljao što ga sve u tom braku čeka.

Dane prije braka proveo je u brizi

i patnji, ali nakon svake brige tjerao je sebe da razmišlja o Allahu, Njegovoj nagradi, kazni, što je na njega djelovalo smirujuće, tako da je konačno svoje misli usmjerio u pravcu: "Što god me zadesi u braku, nadam se da će me Allah počastiti nečim boljim na onom svijetu." Nedugo nakon toga dođe i dan vjenčanja, a njega kao da obuze tuga veća od one ranije, brige se nagomilaše i počeo je razmišljati: "Kako da idem osobi koja je nijema, slijepa i gluha?"

Toliko se uznemirio da je poželio da ga zemlja proguta prije ovog nemilog događaja... Ali, duša kao da se u jednom trenutku smirila, sjetio se Allaha, oslonio se na Njega i usta izgovoriše riječi: "Nema moći i snage osim kod Allaha, svi smo Njegovi i Njemu se vraćamo." Nakon tih riječi, njegova duša se

smiri i uspokoji, te skupi snage i uđe kod svoje buduće supruge, na dan vjenčanja. Kada je ušao i pogledao svoju buduću suprugu, zaintrigirani ga njena ljepota i na trenutak pomisli na Allaha, njegovu nagradu, kaznu. Poslije kratke šutnje i zbunjenosti pomisli: "Što je ovo? Ona čuje, vidi, govori!?" Obavijestiti je o tome što je njen otac rekao o njoj, a ona, nakon kratke šutnje, reče: "Moj otac je istinu rekao, nije lagao." Sabit zbunjeno upita: "Pa što je onda sve ovo?"

Njegova buduća supruga odgovorila: "Što se tiče riječi moga oca da sam nijema - moja usta ne govore loše stvari, nisam do sada razgovarala s muškarcem koji mi nije dozvoljen. Što se tiče toga da sam gluha, to znači da nisam boravila na mjestima gdje se govore nedozvoljene riječi, moje uši slušale su

samo dobro, a nikada nisu slušale ogovaranja, prenošenje tuđih riječi ni prazan govor. Što se tiče toga da sam slijepa, moj pogled nije bio usmjeren prema nedozvoljenim stvarima, moje oči nisu gledale drugog muškarca koji mi nije dozvoljen."

Kako je divan primjer Allahovog roba Sabita bin En-Nu'mana i njegove supruge, i kako je divan način na koji ih je Allah spojio! Od takvih se iskrenih Allahovih robova rodio Ebu Hanife, r.h.

Zar nagrada za učinjeno dobro djelo može biti išta drugo no nešto dobro?!

Kežman Ružica, prof.defektolog

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

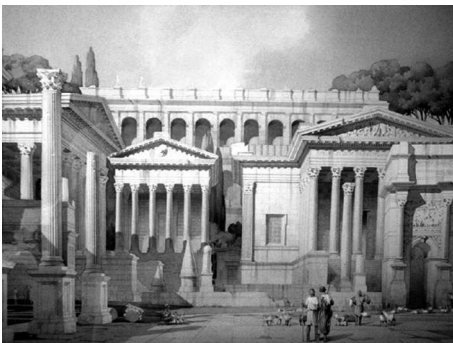
PRERANO UGAŠENA ZVIJEZDA

(Povodom početka rada nove internetske stranice <http://deaf.forumi.hr>, postavlja se pitanje postoji li uistinu elita gluhih intelektualaca?)

Vrlo čudan dan za početak rada nove internetske stranice, deaf.forumi.hr, za gluhe surfere i gluhe korisnike interneta, započeo je točno 1. travnja 2010. godine. To je svjetski poznati dan za zbijanje šala na tuđi račun, tzv. aprilili. Dan kada se svatko mogao na bilo kojem mjestu zemaljske kugle narugati, namještati, šaliti, zezati sa svim žrtvama šala i viceva. To je svjetski dan kada su žrtve šala i viceva pokunjeno morale oprostiti što su se našle na mjestu centra tih viceva.

No nova internetska stranica za gluhe ipak nije bila prvotrvanjska šala. To je bio vrlo ozbiljan projekt započet od strane samoukog gluhog informatičara koji ga je osmislio za pomoć i na korist svim gluhim i nagluhim korisnicima

interneta. Pokrenuo je probni projekt kao idealno mjesto okupljanja svih gluhih i nagluhim korisnika koji vole naginjati višoj hijerarhiji ljudskog društva u smislu visokog stupnja obrazovanosti gluhih i nagluhim osoba.

Moglo bi se reći da je to vrijedan projekt pokušaja okupljanja elite gluhih intelektualaca širom Hrvatske. To se zove forum. Poriijeklo forum vuče iz rimskog i helenističkog doba gdje su se vrli intelektualci i filozofi okupljali te

su onda satima i danima raspravljali o raznim temama koje su važne za život tamošnjeg društva.

Takvu sliku trebala bi dočarati nova internetska stranica. Napravljen je, dakle, pokušaj da se okupe svi gluhi intelektualci i filozofi na jednom mjestu te da vode raspravu i da se dobiju mogući odgovori na raznorazna pitanja. No, mogu li gluhi s nižim stupnjem obrazovanja pristupiti forumu i promatrati ga kao nijemi promatrači? Oni možda nikada neće postavljati pitanja jer se možda srame svoje nepismenosti ili se boje da će im identitet korisnika foruma biti otkriven na

štetu i zato bi radije ostali nijemi svjedoci forumskih rasprava. Ali zasigurno bi svejedno rado dolazili na forum zbog odgovarajućeg odgovora na za njih zanimljiva pitanja. A postoje i takvi korisnici koji su agilniji pa se ne srame svojih mana nepismenosti te se prikazuju u punom svjetlu internetske slave i moći korištenja informacija.

Za krajnjeg korisnika foruma, bilo u funkciji aktivnih bilo pasivnih, postoji zadatak, a to je da dobro izbalansira koji bi odgovor dobro legao njegovom znanju ili bolje rečeno srcu. Zahvaljujući takvom pristupu korisnik je postao bogatiji za jedno iskustvo više, za jedno znanje više ili za jednu odluku više, koja bi bila od velike važnosti za daljnji napredak u njegovom životu.

Takav koncept projekta je odavno osmišljen na internetu, normalno, za čujuće korisnike. U gluhom društvu zato postoji prazan prostor za forumske rasprave. Projekt je zaživio 1. travnja 2010. godine i stidljivo se promaljšao među gluha. Na početku je bilo čak i mnogo tema za raspravu o životu gluha i nagluha, međutim nakon petnaest dana rada foruma uočena je velika nezainteresiranost za više od polovicu tema za raspravu, pa je pola tema odmah nestalo pod oštrim škarama osnivača stranice.

Preostale interesantne teme obećavaju da će se odvijati u dobrom duhu filozofske rasprave. Najčešća tema je bila rasprava o ulozi čujuće osobe u životu gluha i nagluha; trebaju li čujuće ljudi voditi život na račun gluha ili obratno. Bilo je i drugih zanimljivih tema o beneficijama za gluhe ljude,

te o pokušaju da zaživi međusobna pomoć među gluha radi ravnopravnosti između gluha i čujućih ljudi u društvu. Tako je ostalo par žustrih tema koje vode do toliko željenog cilja za gluhe ljude koji žele biti samostalni, da budu gospodari svojeg života, da ne dozvoljavaju čujućim ljudima da vode život umjesto njih. Primjećeno je da je vrlo malo aktivnih korisnika na forumu koji su bili hrabri te su postavili pitanja i stvarno je bilo malo aktivnih korisnika koji su bili spremni dati kvalitetan pravi odgovor.

Moderator svih tema je naravno bio osnivač stranice i vrlo je dobro obavljao posao, međutim, kako je bilo malo aktivnih korisnika tako moderator uopće nije imao puno posla s intervencijom u slučaju kada bi tema izašla izvan okvira rasprave koje nemaju veze sa životom gluha i nagluha osoba. Moderator je čovjek, a čovjek ponekad i griješi pa se to dogodilo i njemu. Poznato je da na forumu svatko mora uživati najvažniju karakteristiku interneta, a to je anonimnost, i tako svatko tko aktivno ili pasivno koristi forum može uzeti rezervni nadimak ili neko rezervno ime i prezime pa tako pod okriljem anonimnosti započeti svoju misiju tijekom rasprave.

Stoga mu ne može u stvarnom životu netko nešto spočitavati ili negodovati oko njegovog mišljenja. Kako je svijet gluha i nagluha vrlo malen, tako je vrlo lako moguće da svatko lako može prepoznati tko je tko na tom forumu. Postoji malo aktivnih korisnika koji su se "raspametili". Obično su to iskusni gluhi surferi koji su već upadali na druge foruma za čujuće ljude pa se znaju nositi sa svim problemima vezanim uz forum. Novi gluhi korisnici su dosta

neiskusni i rezervirani prema forumskoj raspravi pa su radije ostajali sa strane kao pasivni nijemi promatrači i gledali kako će se tema odvijati.

Vodila se jedna rasprava u kojoj je nonšalantno otkriven identitet čujuće osobe. Druga je stvar kada je identitet bilo koje osobe otkriven u vijestima i u raznim pričama, no u forumskoj raspravi je oštro zabranjeno odavanje identiteta osoba kao i iznošenje mjesta stanovanja i broja mobitela za kontakt od spomenute osobe. Forumaska rasprava treba poštovati anonimnost bilo koje osobe te se više fokusirati na temu kao subjekt rasprave.

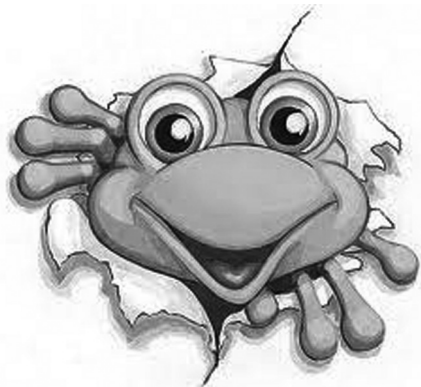
Kako je u jednoj raspravi otkriven puni identitet čujuće osobe tako je moderator obrisao cijelu temu, no to je bila početnička greška. Dovoljno je bilo obrisati samo jedan ili više spornih odgovora. Jedan dio aktivnih korisnika se pobunio što je cijela zanimljiva tema obrisana. Moderator je, poučen novim iskustvima, javio svim korisnicima foruma da će drugi puta obrisati samo sporne odgovore, a ne cijelu temu. To je ujedno bila i zadnja greška.

Bilo je malo aktivnih korisnika,

ali mnogo pasivnih. Nije bio kriv internet niti moderator, a niti aktivni korisnici, već je stvarno bilo premalo gluhih surfera koji su bili spremni upustiti se u raspravu. Glavni nedostatak gluhih korisnika je problem pismenosti i gramatike. Mnogi gluhi ne znaju pravilno koristiti pravopis i gramatiku i zato su radije ostajali sa strane. Mnogi gluhi više vole koristiti Facebook jer onda mogu davati kratke komentare i koristiti vrlo malo riječi i rečenica i ne moraju se sramiti svoje nepismenosti.

Mnogi radije koriste MSN (Microsoftova brbljaonica) i Camfrog (brbljanje uživo preko kamera). Potonja internetska stranica je vrlo popularna među gluhim i nagluhim korisnicima koji rado gledaju komunikaciju uživo preko kamera uz pomoć znakovnog jezika za sporazumijevanje. To je njihova najbolja zabava. Za to nije potrebno intelektualno znanje niti dobra gramatika. Zato se gluhi vrlo lako opuste i rado koriste tu vrstu internetske brbljaonice.

Činjenica je da zbog pojave Camfropa svi klubovi gluhih i nagluhih širom svijeta polako stavljaju ključ u bravu jer više nemaju toliko potrebe da se gluhi i nagluhi nađu i druže. Camfrog je postao prava zamjena za njihova druženja. No, vratimo se forumu gluhih jer moramo proanalizirati zašto je postojao slab interes za forumsku raspravu među gluhim korisnicima.

Već smo spomenuli da je glavni nedostatak njihova pismenost i gramatika. Drugi glavni nedostatak je nedostatak vještine komuniciranja riječima i rečenicama. Mnogi gluhi vrlo vješto koriste znakovni jezik koji je kao takav neprevodiv za sve vrste internetske rasprave i zato svaki gluhi čovjek koji koristi samo znakovni jezik u širokom luku izbjegava forumske rasprave i uopće se ne upušta u bilo koju temu za razmjenu znanja i iskustva i za filozofsko raspravljanje.

Slobodno možemo reći da bi takvo forumsko raspravljanje mogli voditi jedino gluhi intelektualci, koji su vični čitanju literature, koji se znaju u raspravi nositi u jednakom omjeru s čujućim surferima. Sada se postavlja pitanje: postoje li uopće gluhi intelektualci?

Prije Domovinskog rata jedan gluhi čovjek je predstavio zanimljivu ideju svim gluhim u jedinom klubu za okupljanje gluhih i nagluhih članova u Zagrebu u Mislavovoj ulici. Želio je osnovati elitu gluhih intelektualaca jer se u tom trenutku uvidjelo da postoji kritična masa takvih koji bi mogli voditi novoosnovani društveni klub samo za gluhe intelektualce.

U to vrijeme sam mislio da bi to predstavljalo veliko odstupanje od tamošnjeg kluba koji je otvoren svim gluhim, sa svim stupnjevima obrazovanosti. Svi zajedno bi teško funkcionirali, teško da bi se gluhi ljudi s nižim stupnjem obrazovanosti mogli uzdići i nositi se sa znanjem koje posjeduju oni s višim stupnjem obrazovanosti, i obratno.

Ali zato su postojale grupe gdje su se slični gluhi ljudi sa sličnim stupnjem obrazovanosti družili neovisno od drugih grupa. Zato je ideja da se osnuje poseban klub

elitnih gluhih intelektualaca vrlo dobra. No, postoji li kritična masa? U onom trenutku sam bio siguran da nije postojala, a ne postoji ni sada. Možemo vidjeti kako su osnovane raznorazne udruge koje su pokrenuli gluhi intelektualci i to s vrlo slabim rezultatima djelovanja. Možemo također vidjeti da se na novoj internetskoj stranici uopće ne vidi da postoji gluha intelektualna elita. To znači da postoji vrlo maleni broj gluhih s visokim stupnjem obrazovanosti, ali oni vode svoj život samostalno i neovisno od života gluhih i neovisno od aktivnosti društvenih klubova gluhih i nagluhih.

Zato je nova internetska stranica od početka bila osuđena na neuspjeh. Kao ideja bila je vrlo vrijedna i odlična. Bila bi stalno aktivna kada bi postojala velika koncentracija gluhe intelektualne elite koja bi stalno nastajala nakon završetka srednje škole i fakulteta, poglavito za gluhe koje naginju verbotonalnoj metodi. Jer gluhi koji naginju metodi komunikacije preko škole Slave Raškaj, sa znakovnim jezikom, nikada neće biti prilagođeni internetskom forumskom raspravljanju i filozofiranju. No kako je cijeli projekt vođen privatnim financijama, trajao je samo mjesec dana i naprosto je prekinut točno 1. svibnja 2010.

Dalje nije postojala financijska podloga za nastavak vođenja foruma. A kako nema interesa za nastavak takvog foruma, ideja je opet ostala samo ideja. Vrlo nesretno! Ali nitko nije kriv. Ne možemo prisiliti sve gluhe da se priključe ako nemaju kakvu intelektualnu snagu za forumsko raspravljanje.

Gluihi bi trebali sami pronaći rješenje kako da svoju slabu gramatiku podignu na višu razinu. Iako forum za sve uzraste internetskih surfera nije novost (to postoji već desetak godina), i već postoji nekoliko hrabrih gluih korisnika koji su okusili forumske rasprave, ideja o posebnom forumu samo za gluhe nije nova, ali je barem pokrenuta iz nesebičnih pobuda i u pokušaju da gluha intelektualna elita prodefilira kroz tu stranicu.

Bilo je prerano ugašena da bi se gluha intelektualna elita uopće drznula ustoličiti se. Možda jedan dobar savjet – trebalo bi napisati projekt na nivou Europske zajednice i izvući novac iz fonda za društveno uređenje i tako osigurati forumsku raspravu među gluhima na barem godinu dana. To je nama potrebno, kako bi se gluihi intelektualci pokušali afirmirati širom Hrvatske te dati svoj identitet gluhe osobe. U svakom slučaju,

kritična masa gluih intelektualaca još ne postoji.

Prepušteno je svestranim gluhima da se sami snađu i da se stihijski privalaju sve do Trona, odakle će iscrpiti moć za upravljanje nad drugim gluhima i nad svojim životom. Zvijezda je bila rođena i prerano se ugasila. Velika šteta za elitu gluih intelektualaca.

mr.sc. Zlatko Orc

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

POLOŽAJ ŽENA KROZ POVIJEST

Uvodni dio

Položaj žena u povijesti jedna je od najzanimljivijih tema povjesničarima današnjice.

Položaj žena u prošlosti i danas u mnogo se stvari razlikuje. Povijest su pisali muškarci pa se čini da su najveći dio povijesti i činili muškarci. Žene su, naravno, postojale, ali one nisu bile prisutne u raznim tzv. muškim stvarima, odnosno javnom životu. Bilo je nepojmljivo da bi jedna žena bilo što drugo radila no kuhala, prala i čuvala djecu. Na sreću, do danas se to ipak promijenilo.

Položaj žena

Položaj žena u prošlosti i danas bitno se razlikuje. On je u prošlosti bio veoma težak. Većina ljudi je smatrala kako je ženi mjesto kod kuće. One su bile te koje su odgajale djecu. Na žene se svaljivala dvostruka dužnost: morale su odgojiti dijete i kao majka i kao otac. Žene se nisu pojavljivale niti na ulici, niti u društvu, a kamoli u politici.

Bez obzira na to što su tijekom povijesti imale različite ideje o tome kako poboljšati svoj položaj u društvu, te ideje nisu nailazile na uspjehe. Vrlo je teško kada se vidi kolika je razlika bila u povijesti između muškaraca i žena. Nevjerojatno je to što je Priroda učinila tako veliku razliku između čovjeka i čovjeka. Dok je jedna strana možda i precijenjena, druga je u potpunosti zanemarena. Moglo bi doći i do pitanja: Jesu li uopće žene u povijesti postojale?

postojala i strast za lovom, strast za sudjelovanjem u političkom životu, no one su najčešće bile nazivane muškarački nastrojenim ženama. Ako je neka žena bila uspješna, taj put do uspjeha bio je posut trnjem. Najčešće su te žene bile ismijavane i izložene poniženju te su trebale biti vrlo uporne da bi nešto postigle.

U velikom dijelu povijesti žene nisu birale bračne drugove, već su ih birali njihovi roditelji, što dokazuje koliko je njihov položaj bio loš. Mnogo je djevojaka smatralo da ako se ne udaju do 15. godine, da ih više nitko neće htjeti. Takvo su im razmišljanje usadili roditelji. Ako gledamo i s vjerske strane, položaj žena u zemljama islamskog kruga bio je dosta težak. Slobodno kretanje žena na ulici nije bilo sa zadovoljstvom viđeno.

Naravno, postojale su, ali su bile nevidljive. Prema njima se ponašalo kao da uopće ne postoje. Nisu sve žene prihvaćale takvu «mušku» politiku. Kod nekih je

Zbog toga su se žene posebno oblačile kada bi išle ulicom i skrivale svaki djelić svoga tijela od muških pogleda (to je prisutno još i danas!). To su radile i pravoslavne i katoličke žene, osobito mlađe, za koje je bilo više opasnosti. Nacisti također nisu imali visoko mišljenje o ženama. Ulogu žene nacisti su definirali između triju točaka:

rađanja, odgoja i brige o vlastitom domu.

Položaj žena postao je bolji nakon Prvog svjetskog rata. Moglo bi se reći i da im je rat pomogao da konačno steknu pravo glasa. S obzirom na to da je veliki broj muškaraca više godina proveo na bojištu, žene su preuzele mnoge muške poslove i zanimanja. Pokazalo se da i one mogu jako dobro obavljati tzv. «muške poslove». To je promijenilo način na koji su ih muškarci gledali. Zamrli su i mnogi glasovi poput onih da ako će se žena baviti politikom da će zane-mariti obiteljske poslove. Prva zemlja u kojoj su žene dobile pravo glasa bila je Novi Zeland (1893. godine). U Hrvatskoj su žene prvi puta glasale 1945.

Zaključak:

Položaj žena u prošlosti nije bio lagan. Puno loših stvari su prošle kroz povijest i bile su ponižavane i ismijavane, pogotovo ako su bile uspješne. Imamo i u našoj zemlji primjere ženske upornosti. Ivana Brlić – Mažuranić i Marija Jurić Zagorka imale su veliki utjecaj u Hrvatskoj i u svijetu. Bile su izuzetno važne jer su pokazale svijetu da i žena može biti savršena spisateljica i novinarka. Njihovi uspjesi su još i veći ako se zna da su bile ismijavane i da su trebale biti jako uporne da postignu to što su bile.

Poboljšanju položaja žena njih dvije su uvelike doprinijele jer su bez obzira na to što su ih drugi ponižavali uspjele ostvariti svoje ciljeve. Dokazale su da i žene mogu biti visoko školovane i uspješne, a ne samo muškarci, ali čak i u 20. stoljeću, koje i nije tako davno iza nas, ženin položaj u obitelji nije bio lagan, mada je bio bolji no u prethodnom stoljeću. Borba za ravnopravnost i dalje se nastavlja.

Položaj gluhih žena

Kakav je bio položaj gluhih žena u društvu kroz povijest? To možemo samo zamisliti.

Nesumnjivo je bio teži i trnovitiji od položaja čujućih žena.

Zahvaljujući gluhim i čujućim ženama kroz povijest položaj žena je poboljšan, ravnopravniji. Izgleda da je u Hrvatskoj bilo malo uspješnih gluhih žena ili se nije puno o tome raspravljalo. Svako je bilo više poznatih uspješnih gluhih muškaraca, koje se više spominjalo.

Nabrojat ću neke uspješne i uporne gluhe žene u svijetu i Hrvatskoj kroz povijest i u sadašnjosti:

Laura Bridgman – američka gluhoslijepa učiteljica

Helen Keller - američka gluhoslijepa spisateljica i lektorica

Juliette Low – američka gluha, prva osnivačica Kluba izviđačica

Slava Raškaj - hrvatska slikarica.

Sadašnjost:

Connie Briscoe – američka gluha spisateljica

Heather Whitestone McCallum - prva gluha žena nositeljica titule Miss America

1994.

Marlee Martin - američka glumica, osvojila je Oscara za film "Djeca manjeg boga" 1986., kasnije je glumila gluhu odvjetnicu u TV seriji "Opravdane sumnje"

Linda Bove – američka gluha glumica koja je glumila Lindu, knjižničarku u seriji «Sesame Street», kao i mnoge druge uloge

Phyllis Frelich - gluha glumica koja je glumila u serijama: «Nitko ne voli Amandu Lee», «Diagnosis Murder», «Ljubav nikad nije Tiha», «Santa Barbara»

Liliana Morgan – ruska gluha plesačica

Betty G. Miller – američka gluha slikarica, pedagoginja, savjetnica gluhih

Mirjana Nikolić – hrvatska gluha profesorica likovne kulture koja je radila u Centru «Slava Raškaj»

Uloga gluhe žene općenito

Mi kao gluhe žene smo sposobne, možemo biti visoko obrazovane bez obzira na gluhoću, tj. oštećenje sluha. Neumorno smo uporne u dokazivanju sebe kao gluhe sposobne žene i postizanju cilja u nečemu, u poslu, obavljanju različitih zaduženja.

Kratke crtice o meni

Nakon završene osnovne redovne škole i matematičke gimnazije moja velika želja bila je da upišem studij za defektologe - nastavnike razredne nastave, da radim u školi s djecom s oštećenjem sluha.

U to vrijeme studij za defektologe na Fakultetu za defektologiju (sadašnji: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, ERF) izvodio se zajednički sa studijem za nastavnike razredne nastave u redovnim školama na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta.

Nastale su nepremostive teškoće oko upisa na Odsjek za pedagogiju. Položila sam ispit na ERF-u, a na Odsjeku za pedagogiju pedagoški radnici (članovi ispitne komisije) nisu mogli prihvatiti moje oštećenje sluha. Svoje stanovište potkrepljivali su tradicionalnom tvrdnjom o potrebi fizički i psihički «zdravih» ličnosti za navedeno zvanje. Iako sam bila duboko razočarana zbog stavova i odnosa pedagoških radnika, nisam se lako predavala.

Uložila sam žalbu Ministarstvu prosvjete i športa i borila se svim raspoloživim argumentima. Uz pomoć profesora ERF-a kao i Ministarstva prosvjete, a u dogovoru i uvjeravanju nadležnih struktura Odsjeka za pedagogiju, konačno sam se upisala na željeni studij. U svim fazama mog razvoja, tijekom školovanja i studiranja puno mi je pomogla moja teta koja se iskazala kao prava majka i dosljedni borac za temeljna prava invalidnih osoba.

Uz svoju upornost, marljivost i konstantnu podršku moje tete uspješno sam i u roku diplomirala paralelni studij defektologije i razredne nastave. Poslije su nastupili problemi oko zapošljavanja. Šest godina sam čekala da dobijem željeni posao! Gdje god su tražili defektologa, u specijalnoj ili redovnoj školi, uvijek sam se

javljala, ali bila sam odbijena zbog mog oštećenja sluha.

Sada već sedamnaest godina radim u Centru za odgoj i obrazovanje »Slava Raškaj«, u osnovnoj školi kao profesor defektolog i pokazala sam se kao dobar i uspješan radnik. Nisam pogriješila što sam odabrala to zvanje, jer gluh stručnjak može biti izvor motivacije i na neki način uzor gluhim učenicima, pod uvjetom da ima u sebi sve kvalitete dobrog i stručnog radnika. Učenicima osnovne škole predajem razrednu nastavu, a višim razredima matematiku. Jako sam zadovoljna poslom, radnim mjestom kao i radnim kolektivom kolegica i kolega koji su me prihvatili kao ravnopravnu osobu.

Dokazala sam svojim uspješnim radom, postignućima u radu i svojim realnim, pozitivnim i optimističnim stavovima da kao gluha žena vrijedim jednako kao i čujuća visoko školovana žena i da sam sposobna za sve vrste posla. Nikada nemam osjećaj manje vrijednosti zbog svoje gluhoće. A to je najvažnije! Poručujem svima koji imaju slične zdravstvene tegobe da ne budu iskompleksirani, jer kompleks sputava.

Prihvatila sam stvarnost onakvu kakva jest i naučila sam da uvijek kada sam u kontaktu s nepoznatim osobama, najprije kažem: «OPROSTITUTE, JA NE ČUJEM, OČITAVAM S USANA». Ovo priznanje mi je u životu puno pomoglo da izbjegnem niz nespornih poraza. Bilo je trenutaka kada sam osjećala da će mi hendikep smetati, ali mnogo mi je pomogla duboka vjera u sebe kao i moje životno iskustvo.

Zahvaljujući svojim odlikama (vrlo visokim kriterijima i visokim moralnim idealima), koje mi usa-

dila moja teta, vrlo sam dobro organizirana, predana i neovisna.

Aktivna sam suradnica u Udruzi «Kazalište, vizualna umjetnost i kultura gluhih» -DLAN, gdje vodim tečaj znakovnog jezika i gdje sam nastupala u prvoj plesnoj predstavi gluhih «Ritam, Znak i Rap». Suradnica sam i u Udruzi za promicanje interesa gluhih i nagluhih osoba. Vodila sam radionice pod temom «Kako komunicirati s gluhim i nagluhim osobama» na kongresu medicinskih sestara u Plinari, čujućim osobama kao i zainteresiranim čujućim studentima psihologije, Medicinskog fakulteta, ERF-a i Fakulteta za socijalni rad.

Angažirana sam i u društvenom pogledu; druženja s čujućim i gluhim prijateljima su nezaobilazna i vrijedna okosnica u mom životu. Hodočastim s prijateljima na izložbe, društvene događaje, na baletne, operne i koncertne predstave u kojima uživam bezgranično. Bez obzira na moju gluhoću, mogu «slušati» glazbu kao i svaka čujuća osoba - zapravo ju «osjećam». Smatram da glazba opušta, emocionalno dotakne, gane, olakša i nadahnjuje. Izreka Reda Auerbacha još sažetije opisuje misao: Glazba ispire prašinu svakodnevice sa duše.

Svoj život obogaćujem i prekrasnim, nezaboravnim putovanjima u europske i daleke zemlje, upoznavanjem bezbrojnih ljepota zemalja i čujućih ljudi. Za mene, kao i za sve gluhe, jako je važno:

1. self-actualization (jednakost, samopoštovanje, identitet)
2. poštovanje
3. ljubav
4. sigurnost
5. psihološko stanje.

Svaka gluha žena kao i svaka gluha osoba može biti itekako uspješna i sve više razvijati samopouzdanje, unatoč predrasudama čujućeg

društva i negativnim stavovima o gluhih. Među gluhim ženama u Zagrebu ima uspješnih žena koje poznajem i s kojima se družim. Ne bi bilo loše da osnujemo Udrugu gluhih žena poput Kluba čujućih žena «ZONTA». U Osijeku djeluje Sekcija gluhih žena. U Švedskoj postoji Udruga gluhih žena s različitim djelatnostima:

- pomoć ženama u probijanju i dobivanju radnih mjesta
- edukacija, stručna predavanja, seminari, radionice, izleti i ekskurzije
- promicanje socijalne interakcije, kulture gluhih i aktivnosti, zna-

kovnog jezika

- financiranje za potrebe obrazovanja, smještaja, hrane
- razne proslave.

Gluhe žene trebaju svojim osobnim postignućima i načinom poticanja ljudi na postavljanje visokih ciljeva u životu dokazivati i raditi na tome da se ostvare.

Kežman Ružica, prof. defektolog

čni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni tekstovi - stručni

VIŠESTRUKI MANJINE: ZAJEDNICE UNUTAR ZAJEDNICE GLUHIH

Tanis Doe

Pitanja od interesa za zajednicu gluhih privukla su pažnju istraživača u području jezika, spoznaje, kulture i ljudskog ponašanja. Dok su sva ova pitanja zajednička svim gluhim ljudima, pojedinci u zajednici gluhih su suočeni s dodatnim predmetima koja istraživači često previđaju.

Gluhi ljudi čine brojčanu i kulturalnu manjinu s obzirom na njihovo sudjelovanje u dominantnoj čujućoj kulturi. No manjine i manjinske zajednice postoje također i unutar same zajednice gluhih. Ovaj će članak prikazati pitanja i iskustva članova nekih od ovakvih višestrukih manjina i istražiti kakva je njihova interakcija sa zajednicom gluhih i čujućom većinom. Svrha ovog članka je započeti raspravu o ovakvim problemima pojedinaca i manjina koji su ugnjetavani unutar zajednice gluhih.

Karakteristike višestrukih manjina

Gluhoća je dominantna karakteristika koja smješta pojedinca u kategoriju manjine. Gluhoća je pripisani status koji je Higgins (1980) pokazao glavnim stanjem u većini situacija, stanjem koje često zamjenjuje sve druge karakteristike, pa tako osoba najprije postaje identificirana kao gluha, od drugih ali i od sebe same.

Biti gluha, ali također biti crnac, ili homoseksualac, ili žena, ili Azijac, ili imati druge poteškoće, ili biti "drugačiji", stavlja pojedinca u kategoriju višestrukih manjina. Ljudi se mogu svrstati po svojstvu svojih karakteristika ili po izboru (Barile,

1987). Gluhi ljudi koji su opaženi kao drugačiji (tj. imaju više karakteristika koje ih identificiraju osim gluhoće) su često stavljeni u ovu kategoriju od strane same zajednice gluhih. Uz to, može im se dodijeliti i niži položaj (unutar zajednice) koji ide uz tu kategorizaciju (Deegan, 1982). Jedna od najčešćih karakteristika koja marginalizira gluha osobu jest mentalno oštećenje - bilo da je riječ o mentalnoj bolesti ili mentalnoj retardaciji. Gluhi ljudi smatraju mentalne poteškoće devijacijom, baš kao i čujuća većina.

No zajednica gluhih također sadrži formu "socijalnog isključenja" kada je suočena s gluhim ljudima statusa višestrukih manjina (Gaslin, 1971). Na primjer, mnoge zajednice gluhih nisu otvorene i ne pozdravljaju gluhe osobe s dodatnim oštećenjima, a organizacije

gluhih su isključile iz aktivnosti gluhe preprodavače i prosjake (Higgins, 1980, poglavlje 4).

Ponekad većinska zajednica gluhih izražava ovaj stav tako što održava sastanke na mjestima koja su fizički nedostupna ljudima u invalidskim kolicima, no puno češće je to sadržano u stavu gluhih da ovi ljudi (oni koji imaju status višestruke manjine) NISU ISTI - nisu poput nas. Ovakva reakcija djelomično dolazi od utjecaja čujućeg svijeta prema tzv. normama. Gluhi ljudi su socijalizirani na način da teže normalnosti, pa tako često mogu biti netolerantni prema netipičnim ljudima (Moore, 1982; Rodda and Grove, 1988; Doe, 1988).

Marginalne zajednice: "život na granicama"

Gluhe žene

Mnoge su gluhe žene aktivne sudionice u organizacijama zajednice gluhih, osobito kulturnim organizacijama i kazalištu. Športske grupe unutar zajednice gluhih nastoje imati aktivnosti i za muškarce i za žene, a često su žene na voditeljskim pozicijama. Profesionalno, gluhe žene često izabiru rad u područjima poput rehabilitacije ili edukacije gluhih učenika (Rosen, 1984). No općenito, zajednica gluhih ne daje gluhim ženama jednaki status i uloge kao gluhim muškarcima.

Gluhe su žene također nekada bile isključene iz ženskih pokreta, unatoč nastojanjima nekih feminističkih interpretatorica (Chaussy, 1977). 1974.g., Gluhi Amerikanac objavio je specijalno izdanje o gluhim ženama u

povijesti koje je pokazalo da su većinom oni koji su viđeni kao kulturni heroji i vođe u sjevernoameričkom društvu gluhih, muškarci. Poseban članak je bio potreban kako bi izravno računio - pokazao da su i žene također bile tamo.

Na žalost, tek nešto više je rečeno o ženama, a slični članci se nisu objavljivali u Gluhom Americancu od tada. I u obitelji i u zajednici, žene su marginalizirane stereotipima i očekivanjima dominantne kulture (Dodd, 1977; Robinson 1979). Kroz obrazovanje u okružju koje kontroliraju čujuć, gluhi učenici dobivaju i pounutruju norme spolnih uloga koje određuju muškarcu da bude agresivan, jak, stabilan i autonoman, a ženi karakteristike pasivnosti, slabosti, emocionalnosti i ovisnosti (Miller, 1986).

Ovi stereotipi se čine poznatima, mogli bi se lako primijeniti na dihotomiju čujuć-gluhi: čujuć ljudi su agresivni, jaki, stabilni i autonomni; gluhi su pasivni, slab, emocionalni i ovisni. Bivajući i gluh i žena spajaju se ovi stereotipi, a gluha zajednica sama ovjekovječava ove razlike (Cook i Rossett, 1975). Gluhe žene se nalaze primarno na pozicijama koje se smatraju pogodnima za njih od strane patrijarhalnog društva (i gluhog i čujućeg).

Očekivanja od gluhih žena su slična očekivanjima od žena općenito - da odgajaju djecu i muževe, da brinu o domu, te da budu podrška ali ne da kontroliraju. Žene mogu postati, ali samo u prikladnom okružju: odgajateljice, učiteljice, tajnice ili savjetnice, na primjer. Veća očekivanja, kao što su biti glava obitelji, zarađivati stalne prihode, pružati vodstvo, zadržavati kontrolu, rezervirana su za muškarce - kako čujuće, tako i gluhe (Schein i Delk, 1974; Nash i Nash, 1981).

Kako se gluhi muškarac počne "penjati socijalnim ljestvama", tako počne još više ovisiti o ženi da ga podupire radeći u kući, odgajajući djecu, vodeći domaćinstvo, pa često i radeći izvan kuće kako bi zaradila dodatni novac. No muškarci nastavljaju dobivati status na račun žena, a socijalni pritisak često rezultira izopačenim obiteljima i nasiljem prema ženama.

Očekivanja da gluhi muškarci imaju kontrolu, bez odgovarajuće podrške okoline za rješavanje problema, dovela su do povećanja nasilja prema gluhim ženama, upravo slično kao što su takva očekivanja dovela do nasilja prema čujućim ženama. Mnoge gluhe žene pate od zlostavljanja ili uznemiravanja od strane svojih supružnika, prijatelja ili obitelji, te su češće žrtve seksualnog nasilja od čujućih žena (Disabled Women in Canada, 1988). Na nesreću, ove žene puno rjeđe traže pomoć ili prijave nasilnike.

Glui homoseksualci i lezbijke

Jedan od iznimnih i prelijepih aspekata kulture gluhih je njezina otvorenost i izravnost. U zajednici gluhih, ljudi nastoje reći što misle i to "reći onako kako je". Zbog toga

što je znakovni jezik takav javni jezik i zbog osobne percepcije, gluhi homoseksualci su poznati u zajednici gluhih kao homoseksualci, željeli oni to ili ne. Tijekom vremena, gluhi homoseksualci i lezbijke su identificirani kao takvi od zajednice gluhih i dodijeljena im je marginalna uloga zbog prirode svog statusa višestruke manjine (Zakarewsky, 1979).

Gluhi ljudi nastoje biti endogamni u izboru bračnog partnera. Iako se neki vjenčaju s čujućim ili naglušnim osobama, veliki broj heteroseksualnih gluhih ljudi se ženi drugom gluhom osobom (Shaul, 1979). Mnogi gluhi upoznaju svoje buduće supružnike u rezidencijalnim školama, s obzirom na to da je traženje doživotnog partnera unutar zajednice gluhih najčešći slučaj. Ipak, za gluhe homoseksualce i lezbijke, traženje partnera može biti zastrašujuće iskustvo.

Gluhi homoseksualci imaju mali broj gluhih osoba koje mogu birati za svoje buduće partnere i često nisu u mogućnosti da ih traže u zajednici čujućih. Osim nekih interakcija s čujućim homoseksualcima koji znaju znakovni jezik, kao što su homoseksualni tumači i homoseksualci, djeca gluhih roditelja, gluhi ljudi općenito nemaju otvoren pristup čujućim lezbijskim i homoseksualnim zajednicama. Gluhi homoseksualci i lezbijke često sudjeluju u aktivnostima vlastite zajednice, okupljajući se na kavi ili plesu, ili odlazeći na sastanke s drugim organizacijama.

Nedavno su pitanja poput side i skrbi nad djecom dovela gluhe homoseksualce u političku arenu; sada oni počinju zahtijevati jednaki pristup uslugama i informacijama. Općenito govoreći, ipak su gluhi homoseksualci i lezbijke još uvijek marginalizirani i od strane

čujuće homoseksualne zajednice i od strane zajednice gluhih. Oni također riskiraju proganjanje od članova svojih obitelji i od društva općenito, gdje se homofobija pogoršava kada se kombinira s neznanjem o gluhim ljudima.

Druge manjine unutar zajednice gluhih

Gluhi homoseksualci su u određenom stupnju nevidljiva manjina, sposobna utopiti se u općoj populaciji čujućih i gluhih. Ali, "obojane" gluhe osobe su pripadnici etničkih manjina; oni su vidljiviji i odmah prepoznati kao drugačiji. "Obojani" gluhi se mogu roditi u zemlji u kojoj većinom žive bijelci ili mogu doći u takvu zemlju kao useljenici. Amerikanci iz Centralne i Južne Amerike, Azijati, crnci bilo kojeg porijekla te druge etničke manjine imaju jednu stvar zajedničku: u okružju bijelaca, oni su vidljivi.

Njihova vidljivost predstavlja potencijalan rizik za njihov status. Bjelačka zajednica gluhih možda ne vidi samu sebe s predrasudama ili nedobrodošlicom, ali struktura društva je uslojena na temelju spola, klase, invaliditeta i rase (Bowe, 1971). Crnci u Sjevernoj Americi su se godinama borili za jednake mogućnosti i plaće, no još uvijek imaju daleko lošiji socijalni status i pristup izvorima od svojih bijelih dvojnika (Anderson i Bowe, 1972).

Diskriminacija

Jedna od dominantnih karakteristika čujućeg društva je njegova široko raširena diskriminacija prema manjinama. Vlade mnogih zemalja su osuđene za diskriminaciju prema ženama, djeci, starijima, invalidima, homoseksualcima, obojanima, starosjediocima (Mas-

covich i Drover, 1981). Ovakva situacija izrasta iz internacionalne i sistemske diskriminacije. Postoji puno problema u društvu danas koji sprječavaju određene grupe ljudi u dobivanju svih pogodnosti zakona koji je temeljen na njihovim fizičkim karakteristikama. Rasizam, seksizam, invalidizam i svi drugi oblici predrasuda temeljeni su na ignoranciji i kontinuiranom iskorištavanju.

Zajednica gluhih, na žalost, nije iznimka. Gluhi ljudi pate od iste ignorancije prema ljudima s invaliditetom, ženama, homoseksualcima, starosjediocima i obojenima; zapravo, ponekad je ta ignorancija izraženija u zajednici gluhih nego u čujućem društvu. Zbog njihove neadekvatne edukacije i ograničenog pristupa informacijama, gluhi mogu imati pogrešne poglede ili mišljenja o brojnim pitanjima. Svaka osoba ima pravo na svoje mišljenje, no često je to mišljenje formirano pod krivim okolnostima (Bowe, 1971; Dodd, 1977).

Rasizam je često prisutan i vidljiv u zajednici gluhih. Etničke manjine su tamo tretirane drugačije. Crnci, pripadnici hispano populacije i gluhi imigranti nastoje se čvrsto povezati s vlastitom kulturalnom grupom, ako nisu prihvaćeni od opće zajednice gluhih. Ovo ih stavlja u kategoriju višestruke manjine.

Oni su članovi ne samo zajednice gluhih, već i svojih vlastitih etničkih kultura, koje se mogu ili ne mogu uklopiti u kulturu gluhih (Anderson i Bowe, 1972).

Neki od najozbiljnijih primjera ovoga uključuju starosjedioce. Bilo u Kanadi, SAD-u ili Australiji, starosjedioci su tradicionalno bili smatrani vlasništvom države i nije im bilo dopušteno da kontroliraju vlastite aktivnosti (Frideres, 1987). Sve probleme bivanja starosjediocem u koloniziranom društvu koje se razvilo u kapitalističku ekonomiju, gluhi starosjedioci moraju trpjeti duplo.

Ne samo da su oni izbačeni iz svojih rezervata i domova da bi pohađali škole za gluhe, već su rijetko suočeni s mogućnošću da budu poučavani svom materinskom jeziku na znakovnom jeziku ili čak i govornom jeziku. Gluhi domoroci su lišeni svog etničkog nasljeđa ovim komunikacijskim jazom i fizičkim izmještanjem iz svojih domova. Oni su često marginalizirani kulturnim i povijesnim ugnjetavanjem u bjelačkoj zajednici gluhih.

Oni gluhi koji dosegnu najviše pozicije na poslu, obrazovanju i političkom vodstvu su najčešće bijelci, bez drugih nedostataka. Oni koji su suočeni s najgorim socijalnim i ekonomskim problemima su gluhe obojane žene i gluhi ljudi s dodatnim poremećajima. Zajednica gluhih tretira višestruke manjine većinom na isti način na koji su gluhi tretirani od čujuće većine - diskriminacijom. Vrlo je važno vidjeti kako opća zajednica gluhih reagira na ovaj tip diskriminacije od čujućih.

Čak i pod tiranskim okolnostima, te unatoč nedostatku obrazovanja, zajednica gluhih jača. Gluhi su postali politički aktivni i dosegli su mnoge stvari u prethodnom stoljeću. Da bi se borili protiv ugnjetavanja i diskriminacije, gluhi su se ujedinili i postali povezani. Također su postali i donekle ekskluzivni (Nash i Nash, 1981; Padden i Humphries, 1988). Nije bilo lako postati dijelom zajednice gluhih nakon što je ona postala dobro organizirana i uspostavila vlastiti status.

Najbolji povijesni primjer je izbacivanje prosjaka iz gluhih organizacija. Gluhi nisu željeli biti povezani s prosjacima ili preprodavačima i zatražili su da se gluhe odgovori od toga, ili da ih se kazni zbog uključivanja u ovakve aktivnosti (Higgins, 1980). Kako su gluhi ljudi sve sposobniji za komunikaciju s čujućom javnosti, odbacili su etiketu "nijem", "mutav" i "gluhonijem", ali su istovremeno marginalizirali one gluhe koji su mentalno hendikepirani, mentalno bolesni ili manje sposobni za komunikaciju.

Opći socijalni uspjeh gluhih je donio svim gluhim ljudima viši status, ali je isto tako i stvorio hijerarhiju temeljenu na neravnopravnosti - svi gluhi su jednaki, ali su neki gluhi ipak jednakiji od drugih. Strukturalna nejednakost

čujućeg društva je prenesena na gluhe.

Reakcije

Baš kao što su gluhi ljudi bili sposobni ujediniti se i boriti protiv ugnjetavanja čujućeg društva, tako se i gluhi ljudi sa statusom višestrukih manjina bore s ovim pitanjima. Crnačke organizacije gluhih, grupe gluhih žena i zaštitnici gluhih ljudi s mentalnim oštećenjima počinju tražiti svoja prava.

Zbog ozbiljnih nedostataka s kojima su suočene ove grupe ljudi, oni će vjerojatno biti sporiji u pokretanju inicijativa i napredovanju, ali će napraviti utjecaj. Organizacije većinskog društva počinju se otvarati prema gluhim ljudima. Sada i gluhi homoseksualci i lezbijke, obojani gluhi te gluhi ljudi s drugim oštećenjima zahtijevaju od tih većinskih organizacija potporu i zaštitu te nalaze načine da osiguraju ove usluge.

Napori višestrukih manjina još nisu ujedinjeni ili organizirani, u prvom redu zbog njihovog malog broja i nedostatka snage. Pitanja koja se tiču višestrukih manjina nisu adekvatno vrednovana i nemaju visok prioritet u zajednici gluhih, koja ima vlastiti program rada. Ali ženska prava, sida, ravnopravnost u zapošljavanju i deinstitucionalizacija su vrlo vitalna socijalna pitanja koja utječu na zajednicu gluhih te su pitanja koja se na nju moraju odnositi.

Gluhi ljudi se mogu baviti pitanjem marginalizacije drugih gluhih tako što će pokušati biti inkluzivniji i otvoreniji prema različitostima.

Zajednica gluhih može vrlo dobro uspjeti u namjeri da postane modelom tolerantne kulture za ostatak društva. Da bi to učinila, gluhi ljudi

moraju slomiti okove ugnjetavanja i zaustaviti bivanje tlačenima ili tlačiteljima. Ovo će omogućiti humanizaciju svih ljudi te inkluziju manjina u sve razine socijalnog

života koje se pojavljuju.

Erting, C.J., Johnson, R.C., Smith, D.L., Snider B.D., 1992: The Deaf Way. Gallaudet University Press,

Washington, D.C., str. 464-469

odabrao Angel Naumovski

išljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja - razmišljanja -

ČUJUĆI VITEZOVİ OKRUGLOG STOLA

(Trebamo li zaštitu od tih velebnih čujućih čuvara nas jadnih gluhih?)

Vijest je doista stara - sastanak se dogodio prošle godine i skoro su svi gluhi i čujuć ljudi zaboravili na to vrijeme kada su se čujuć ljudi stvarno digli na noge, dajući svima nama na znanje da žele pomoći gluhima u uključivanju gluhe zajednice u čujuće društvo, naravno na njihov način.

Pođimo redom. Sastanak, koji se održao u Centru za rehabilitaciju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu, u prosincu 2009. godine, imao je sljedeće teme: kampanja za pomoć gluhim ljudima, znakovni jezik i kultura gluhih, kohlearni implantat, komunikacija gluhih, obrazovanje gluhih, te na kraju rasprava. Kao što sami vidite, popis tema je vrlo obećavajući, no to je zapravo postao alarm za sve nas gluhe koji smo se zato brzo dignuli na noge i pokušali pronaći odgovore na razna pitanja.

Zašto, pobogu, čujuć ljudi organiziraju takav okrugli stol s vrlo važnim temama u kojima se vidi da oni kroje našu sudbinu? Zašto

čujuć ljudi moraju držati vrata preda nama i, ako su vrata otvorena, onda mi gluhi možemo ući u čujuće društvo ili držati vrata zatvorena pa da mi gluhi ostanemo u svojoj zajednici, možda zauvijek. Mi gluhi smo vrlo sposobni sami urediti svoj život i stvarati svoju kulturu. Tek kada bismo pronašli svoj identitet gluhog čovjeka onda bi bilo na čujućima da odluče hoće li nam pomoći da se integriramo u ljudsko društvo općenito. To bi bilo u redu, a ne da čujuć ljudi propisuju što i kako bismo mi trebali raditi.

Zato se nekolicina gluhih na sam spomen početka održavanja okruglog stola o gluhim ljudima odmah pobunila i proširila e-mail paniku svim drugim gluhima te smo počeli istraživati tko je tko na tom skupu. Odmah smo shvatili da tamo nema nijednog gluhog govornika. Možda jer su čujuć mislili da su gluhi obvezno nijemi pa nemaju što tražiti na tom okruglom stolu.

Ali kako je moguće da čujuć mogu sve sami napraviti bez gluhog predstavnika? Pa nismo svi mi gluhi domaća stoka da se držimo po strani i slušamo kako nam čujuć ljudi diktiraju naš život te da moramo raditi onako kako nam čujuć ljudi govore. Ili možda jednostavno čujućim govornicima smeta što ih gluhi predstavnici ne čuju?! No, da odmah ne trčim pred

rudo, krenuli smo istraživati nadalje, tko je bio pozvan na okrugli stol.

Pozvani su bili svi profesori s istog fakulteta čiji predmeti imaju veze s pravima gluhih i s tematikom o gluhima, kao i studenti koji pohađaju njihove predmete. Savez gluhih i nagluhih grada Zagreba sudjelovao je na okruglom stolu kao krovna organizacija koja je morala koliko koliko sudjelovati da bi se vidjelo kako kao radi svoj posao u nadziranju tematike o gluhima. Bila je pozvana jedna ili dvije udruge, ali nije bila pozvana udruga Dodir, niti Dlan, niti bilo tko iz Kluba gluhih i nagluhih grada Zagreba.

Dakle, tamo su bili samo čujuć govornici i na kraju su se dvije gluhe osobe uspjele ubaciti, doduše kao promatrači, ali njihove riječi, koje su potekle nakon završetka tog stola, bile su kao od suhog zlata za sve nas gluhe koji smo čučali i čekali što će biti odlučeno.

Dakle, što se dogodilo? Pored gore spomenutih tema, pričalo se o metodi rada s gluhim ljudima, o obrazovanju gluhih te napose o kulturi gluhih. To su potaknule studentice zajedno s profesorima s

istog fakulteta. Nije se govorilo o pravima gluhih. Na tom okruglom stolu najvažnija vijest je bila da raste vrijednost bilingvalne metode u Hrvatskoj. Govorilo se o novom poslijediplomskom studiju surdopedagogije, a studentice koje su bile na tom skupu su se pobunile na visoku cijenu studija, koja se vrti oko 30.000 kuna.

Zaključilo se da će Ministarstvo zdravlja pokušati pronaći financijska sredstva koja bi pokrila troškove studija, jer na kraju krajeva, u Hrvatskoj postoji premalo stručnjaka za rad s gluhima te je nedopustivo da učitelji uče znakovni jezik od djece gluhih roditelja, a ne obrnuto. O tome se radilo, čujućí vitezovi su krenuli u akciju. Poslije tog okruglog stola, osvanuo je članak u Jutarnjem listu, objavljen u siječnju 2010. godine.

Tamo je pisalo da su kampanju započele studentice logopedije, u nadi da će skrenuti pažnju javnosti na problem gluhih i nagluhih u Hrvatskoj. To je ustvari kampanja za senzibiliziranje javnosti za probleme s kojima se u svakodnevnom životu susreću gluhe osobe. Poražavajuće je to što je znakovni jezik u Hrvatskoj prepoznat, ali ne i zakonom priznat. Kako bi društvo upoznalo s problematikom gluhoće, zagrebačke su studentice logopedije, u suradnji sa Savezom gluhih i nagluhih grada Zagreba, u lipnju 2009. godine pokrenule kampanju "Čuju(ći) nas ne čuju".

Na slici je čak 19 zgodnih studentica logopedije pokazivalo jedno slovo dvoručne abecede – zajedno su slovkale riječ logopedija. U redu je da čujuće studentice, u želji

da se što bolje afirmiraju, traže prostora u našem društvu tako da steknu sve vrste uvjeta za rad s gluhim ljudima. „Provele smo anketu u većim gradovima Hrvatske i ustanovile da među ljudima još postoje mnoge predrasude o gluhim osobama.

Ne znaju da znakovni jezik nije univerzalni jezik, da gluhi nisu nijemi, da ne mogu sve čitati s usana, da ne razumiju pisani jezik jednako dobro. Želimo im pomoći da budu izjednačeni u lokalnoj sredini i šire“, citiram riječi voditeljice spomenute kampanje. Međutim, zaboravlja se jedna jako važna činjenica, a to je da mi gluhi i nagluhi ne trebamo takvu vrstu pomoći, već je nama dovoljno samo jedno, a to je kvalitetan prevoditelj! Sve ostalo možemo sami! Ma kako istina može tako grubo zvučati?!

Čujućim studenticama neće biti drago da su mnogo studirale, neće im biti drago ni da su htjele osnovati ustanovu za brigu nad gluhim ljudima, niti će im biti drago da mogu zarađivati na raznoraznim projektima koji se tiču gluhih ljudi. No jedno je točno, mi se slažemo s njima da se kampanjom osobito želi istaknuti potreba službenog priznavanja hrvatskog znakovnog jezika, jer se gluhe osobe, u protivnom, dovodi u položaj diskriminirane grupacije u društvu.

Već se zna da ja imam rezerve prema priznavanju hrvatskog znakovnog jezika, ali nemam ništa protiv toga da se hrvatski znakovni jezik prizna kao službeni jezik – možda će i meni to donijeti koristi. Bolje išta nego ništa. Međutim, ja i dalje smatram da gluhima nije potreban samo hrvatski znakovni jezik za komunikaciju s čujućom okolinom. O tome smo već pisali u prethodnim člancima i to nije

potrebno ponovo načinjati.

No cijela kampanja ima veze s raznim sastančanjima jedne gluhe interesne grupe koja stoji protiv druge interesne grupacije sa Savezom gluhih i nagluhih grada Zagreba na čelu. Dakle, potonja grupacija, u želji da pojača svoj utjecaj prilikom donošenja svojeg zakona o znakovnom jeziku, iskoristila je studentice logopedije za promidžbu i za mogućnost afirmacije njihovog zakona o znakovnom jeziku tijekom saborskih sastančenja.

No sada znamo da je bilo vrlo teško pomiriti dvije zaraćene strane, pa je cijelu stvar preuzelo ministarsko radno vijeće koje će izraditi cijeli zakon o znakovnom jeziku, s ne znam kakvim teškim kompromisom za sve čujuće logopede i gluhe ljude. Dok čekamo što će se dogoditi s tim zakonom, vrijedna prof. reh. Sanja Tarczay je uspjela magistrirati s radnjom na temu koja debelo ima veze s prevodjenjem za gluhe ljude kao i s kampanjom pokrenutom od strane studentica logopedije. Njezina magistarska radnja nosi naslov: "Pretpostavke profesionalizacije prevoditelja znakovnoga jezika za gluhe i gluhoslijepe osobe".

To je prvi magistarski rad iz domene prevodjenja znakovnog jezika obranjen u Republici Hrvatskoj i kao takav predstavlja veliki korak naprijed u shvaćanju uloge i dužnosti prevoditelja znakovnog jezika u našoj zemlji.

Nekolicina gluhih koja je imala čast biti pozvana na obranu rada natiskala se u tijesnoj dvorani zajedno sa studenticama logopedije. One su također s velikom dozom interesa promatrale cijelu obranu i na kraju čestitale novopečenoj magistrici znanosti.

Ovo je jako dobar primjer neobičnog odnosa da jedna gluha, zapravo gluhoslijepa osoba, može prenijeti znanje na čujuće osobe u istom znanstvenom području studiranja. Zaključak magistarske obrane među inim ističe da prevoditelji za gluhe osobe moraju biti nezavisne osobe, koje se bave samo prevodenjem a ne zanimacijom nad sudbinom gluhih osoba. Prevoditelji se ne smiju uplitati u odluke gluhe osobe niti se smije tumačiti i sugerirati na nešto što gluha osoba ne razumije.

Gluha osoba mora sama na temelju vjerodostojne informacije biti sposobna donijeti odluku koja je od njene životne važnosti. Za takvu, jako važnu, stvar vrlo je važno imati što kvalitetnog prevoditelja. Zato je potrebno da prevoditelji prođu kroz određenu izobrazbu i nakon završetka obrazovanja dobiju certifikat da mogu raditi kao kvalitetni prevoditelji za gluhe ljude.

Takvim činom gluhi i nagluhi mogu samo dobiti njihovu najveću pobjedu nad vlastitom sudbinom identiteta gluhe osobe! Time bi se trebalo označavati da gluha osoba može i mora postojati samo kao subjekt tijekom prevodenja, a ne kao objekt ili još gore kao sredstvo prevodenja nad kojim prevoditelji imaju vlastite koristi, onako kako propagira interesna grupacija na čelu sa Savezom gluhih i nagluhih grada Zagreba sa svojim zakonom o znakovnom jeziku.

Zato je magistarska obrana Sanje Tarczay hvalevrijedan događaj i na taj način se još više približila svom snu da postane hrvatska Helen Keller. Koliko zapravo imamo u Hrvatskoj gluhih magistara znanosti? Postojao je jedan gluhi magistar poljoprivredne znanosti, Vedran Jurišić, koji je umro u nesretnoj okolnosti prije pet godina. Čak se moglo reći da je bio prvi gluhi magistar u Hrvatskoj! Bio je miran i dobroćudan čovjek koji se nije snašao u svojoj branši, ali uvijek spreman da promiče ideju o gluhom čovjeku koji bi bio gospodar vlastite sudbine i sam donosio važne odluke.

Drugi magistar znanosti bila bi moja malenkost. Prije desetak godina uspio sam obraniti magistarsku radnju iz područja tehničkih znanosti, što nema baš puno veze s prevodenjem, ali u biti je bilo dobro da pokojni Jurišić više nije bio sam u namjeri da se gluhi inženjeri i diplomirani stručnjaci domognu magistarskog trona. No njegovom smrću, ja sam zapravo ostao jedini gluhi magistar. No, ne zadugo. Sada u Hrvatskoj imamo dva gluha magistra znanosti i čekamo druge ljude da se probaju probiti.

Mr. sc. Sanja Tarczay će se, kako voli slijediti Helen Keller, zaputiti u osvajanje doktorskog trona, pa joj ovim putem želim uspjeh da uspije u naumu. Od sveg srca joj želim sreću i puno snage da uspije sve do kraja. No ne smijemo zaboraviti i dr. sc. Damira Kovačića, koji je vjerojatno, prema zadnjoj informaciji, postao prvi gluhi doktor znanosti u Hrvatskoj, i to iz područja fizike.

Iako se ne radi sigurno o gluhoj osobi - dr. sc. Damir Kovačić prošao je kroz cijelu rehabilitaciju preko poliklinike Suvag na vrlo zadovoljavajući način tako da je

mogao konkurirati drugim studentima i biti ravan drugim doktorima znanosti.

Ali ipak svima nama ne izgleda kao da je predstavnik gluhe zajednice. Prema mojem mišljenju, vjerojatno se radi o gluhom čovjeku iz čujuće zajednice, ne druži se s nama gluhim ljudima, već se posvetio znanstvenoj karijeri i druženju s vlastitim prijateljima i rodbinom. Ipak, njegov uspjeh je impresivan i za svaku je pohvalu, jer se radi o gluhom čovjeku koji se barem trudi da se sam probije na vrh društvene ljestvice.

Gluhe Hrvatice i Hrvati mogu se svrstati uz bok uspješnih čujućih ljudi i na taj način promovirati u svijet da je hrvatsko društvo otvoreno i sposobno integrirati gluhe i nagluhe ljude, koji će znati nositi demokraciju skrojenu za sve čujuće i gluhe ljude jednako. Zato je potrebno boriti se za zakon o znakovnom jeziku, ali na taj način da gluhi ljudi budu njegovi nosioci, a ne da čujući ljudi kao tumači i prevoditelji budu iznad života gluhih ljudi.

Nama ne trebaju čuvari niti čujući vitezovi okruglog stola, jer svi mi gluhi možemo biti toliko sposobni da sami krojimo svoju sudbinu. Dakle, svi mi gluhi možemo ponosno koračati dalje sami u svijet. Čujući ljudi neka budu pokraj nas, ne moraju biti uz nas. Dalje možemo sami!

mr. sc. Zlatko Orct

ČUJUĆI VITEZZOVI OKRUGLOG STOLA

NORDIJSKI KULTURNI FESTIVAL GLUHIH

NORDIJSKI KULTURNI FESTIVAL GLUHIH U STOCKHOLMU (28.06.- 04.07.2010)

Ovaj festival održava se već stotinu godina. Prvi je bio u Kopenhagenu (Danska), 1907., a zadaća mu je bila zaštita znakovnog jezika u društvu. Otada se održava svakih četiri ili pet godina.

Svaki festival ima određenu temu: znakovni jezik, kultura gluhih, povijest ili obrazovanje gluhih. Raspravlja se i o drugim važnim pitanjima vezanim uz gluhe osobe – o umjetnosti, kazalištu, filmu. Organiziraju se i seminari i radionice.

Festival je postao vrlo popularan, rado je posjećen jer predstavlja injekciju gluhim ljudima, koji imaju vrlo siromašan kulturni život. Želeći se upoznati i razmijeniti iskustva na raznim područjima (znakovni jezik, umjetnost, organizacija radionica, kazalište, film, glazba za gluhe), Angel, Iva i ja uključili smo se i družili sa sudionicima festivala šest dana.

Ove godine festival se održao u glavnom gradu Švedske, Stockholmu, izgrađenom na četrnaest otoka, povezanih s pedeset i sedam mostova. To je jedan od najljepših glavnih gradova na svijetu, a zovu ga "Venecija sjevera", u što smo se i sami uvjerali.

Najstarija atrakcija Stockholma je Gamla Stan - najbolje očuvano srednjovjekovno gradsko središte u Europi s nekoliko lijepih crkava i muzeja, uključujući i katedralu te kraljevsku palaču, jednu od najvećih palača na svijetu, koja je uistinu impozantna (razgledali smo je samo izvana).

Najviše našeg interesa privukao je Vasa muzej, pomorski muzej koji je smješten na otoku Djurgarden. U njemu se nalazi 69 metara dugi ratni brod Vasa koji je potonuo na svom prvom putovanju na sredini mora kod Stockholma 1628. godine, a bio je spašen 333 godine kasnije (1961.). Muzej je otvoren 1990. godine i do sada je Vasu vidjelo više od 25 milijuna ljudi. Više od 95 % broda je originalno i ukrašeno stotinama izrezbarenih skulptura, koje su nas veoma impresionirale.

Unutar muzeja brod se može vidjeti iz šest razina. Oko broda su brojne izložbe, arheološka otkrića i nalazi brodova s početka 17. st. te sam model broda. Tako smo

imali mogućnost saznati štošta o povijesti Švedske u 17. st. – o svakodnevnom životu, tehnicima brodogradnje ili pomorskom ratovanju.

Posjetili smo i City Hall, kao primjer romantizma u arhitekturi, a nas se posebno dojmio visok toranj (106 m) s tri krune - švedski nacionalni grb. Iza veličanstvenih fasada nalaze se uredi, dvorana za sjednice i gradska vijećnica, u kojoj se održava veliki domjenak pri uručivanju Nobelove nagrade. Impresivna je i zlatna dvorana sa svojih 18 milijuna zlatnih mozaik pločica.

Prvi je dan protekao uglavnom u upoznavanju, razgledavanju, divljenju predivnoj kombinaciji velegrada, prirode, kulturnog bogatstva i povijesti civilizacije sjevera. Čekalo nas je još puno toga za saznati, naučiti i otkriti.

Posjetili smo Riksteatern Hallunda (udaljen 30 km od Stockholma). Ove godine navršilo se 75 godina umjetničkog rada i djelovanja Riksteatern. Danas je to jedno od najvećih švedskih kazališta i vodeće u švedskoj scenskoj umjetnosti. Sama građevina ima još jednu posebnost, a to je da pri gradnji nisu posjekli stablo hrasta koji za Švedsku ima simbolično značenje, a i pokazuje švedski osjećaj za očuvanje prirodnoga blaga.

Organizirano je i razgledavanje kostima i perika, a uživali smo i u isprobavanju istih.

Zaista je bilo predivno: to nevjerojatno bogatstvo rekvizita posloženih na stotinu polica i ormara s radionicama za njihovu izradu. Bilo je tu bezbroj haljina, nošnji, obuće, torbi, šešira, namještaja, pribora za jelo, igračaka, lutki, instrumenata, raznog materijala i sredstava za potrebe scene i predstava.

Sudjelovali smo i na radionici rap pjevanja – SIGNMARK. Voditelj je bio Marko Vuorihemo, poznati gluhi finski rap umjetnik. Pokazao nam je kako uskladiti izraz lica, pokret i znakovni jezik u ritmičku improvizaciju. Bilo je jako zanimljivo te je bila stvorena ugodna radna atmosfera. Osjećali smo se jako povezani isprobavajući kretanje u ritmu i koristeći glasovne sposobnosti, repajući na znakovnom jeziku.

Pogledali smo i niz filmova nastalih na osnovi poznatih dječjih priča i bajki, te zanimljiv dokumentarni film o borbi za prava gluhih i znakovnog jezika u

Švedskoj između 1950. i 1980. godine. Zatim sam, dok su Iva i Angel bili na radionici poezije i stvaranja stihova te na modnoj reviji, ja uživao u filmu Odiseja, koji me se dojmio zbog jedinstvene primjene znakovnog jezika. Prisustvovali smo predavanju na temu: Značenje znakovnog jezika u zakonu za gluhe i nagluhe osobe u Švedskoj. Od 2007. godine švedski znakovni jezik uključen je u rad vijeća.

Najupečatljivije od svega što sam doživio tih dana i što ću uvijek pamtit, ali pokušati i ostvariti, bilo je sviranje na bubnjevima. Prezentirali su nam ga gluhi Maati El Hashimi iz Francuske, a uspjeli su izazvati najdublje titraje duše nas gluhih.

Prije no što smo rekli "zbogom" Švedskoj, posjetili smo Hagelbyparken, južno od Hallunda (udaljen 50 km od Stockholma), gdje smo razgledali farme, barokni vrt i selo Hogslaby Jarnaldersby (selo iz željeznog doba). Tu smo ugodno proveli zadnji dan festivala. Glumili smo vikinge, koristeći njihovu opremu, bacali strelice, pravili nakit, okušavali se kao kovači. Čak smo i ispekli kruh i tako u potpunosti osjetili čar švedskog sela.

Nakon ceremonije predaje festivalske zastave sljedećem domaćinu festivala, druženje je završilo, a mi smo se, obogaćeni novim spoznajama i predivnim doživljajima, vratili u Zagreb.

Spremni smo za nove izazove i iskušavanja na polju glume i glazbe jer smo dobili toliko poticaja i ideja te toliko žara koje unose u kulturni život gluhi nordijskih zemalja. Želimo to primijeniti i u Hrvatskoj. Znam da ćemo uspjeti.

Lino Ujčić

KULTURA GLUHIH, ZAJEDNICA GLUHIH, ZNAKOVNI JEZIK

Pojmovi, termini, činjenice

Čitateljima želim iznijeti sve činjenice o kulturi Gluhih, o zajednici Gluhih, iz enciklopedije, iz članaka, i najvažnije, iz razgovora, druženja s gluhima i nagluhima, iz ispitivanja stavova i mišljenja odraslih osoba oštećena sluha - želim navesti čitatelje na razmišljanje o tome.

U interesu mi bilo definirati u kojoj mjeri kulturološki model gluhoće prihvaćen od samih gluhih osoba te koji elementi kulture, kao što su jezik, običaji i sustav vrijednosti, određuju kulturu gluhih u Hrvatskoj. S odraslim osobama oštećena sluha vođen je razgovor o znakovnom jeziku kao načinu komunikacije u obrazovanju i društvenom životu, o mogućnostima izbora školovanja gluhe djece, o svijetu rada i mogućnostima zapošljavanja, prevladavanju komunikacijskih barijera s čujućima te specifičnostima koje čine kulturu gluhih.

Kultura Gluhih je pojam koji se primjenjuje na socijalni pokret koji drži gluhoću u ljudskom iskustvu, a ne invalidnost. Kada se koristi u kulturnom smislu, riječ gluh piše se vrlo često velikim početnim slovom, te se naziva "D", u govoru Deaf - Gluh. Gluhe osobe koje se smatraju pripadnicima "kulture Gluhih" svoju gluhoću smatraju dijelom svog kulturnog identiteta. Biti "Gluh" u kulturološkom smislu znači mnogo više od "ne čuti", znači članstvo u bliskoj i podupirućoj zajednici koja dijeli jezik, običaje, povijest, udruženja i umjetničko stvaralaštvo.

Budući da se čujućii osjećaju i jesu (još uvijek ne formalno, ali kulturološki da) dijelom Europske zajednice, žele doprinijeti naporima Europske unije u osvješćavanju i senzibiliziranju šire zajednice za prihvaćanje različitosti i stvaranje jednakih mogućnosti za sve, naročito za osobe s invaliditetom pa time i za gluhe osobe. Važno je naglasiti potrebu: izjednačavanje mogućnosti za gluhe osobe u našem društvu.

U svim hrvatskim rodilištima uspješno je uveden probir novorođenčadi na oštećenje sluha. Tzv. neonatalni skrining na oštećenje sluha i praćenje novorođenčadi i male djece u slušnom i govorno-jezičnom razvoju pridonosi vrlo ranoj i pravovremenoj dijagnostici što omogućava ranu intervenciju: medicinsku – npr. dodjela slušnog aparata, kohlearna implantacija i rehabilitacijsku – poticanje slušanja i govorno-jezičnoga razvoja, rana komunikacija na znakovnom jeziku, poticanje komunikacijskih vještina.

Školovanje gluhe djece u Hrvatskoj ostvaruje se dominantno oralnim pristupom, a afirmirana je svjetski dobro poznata verbotonalna metoda prof. Petra Guberine iz 60-ih godina prošlog stoljeća. Osim verbotonalne metode koristi se i tzv. totalni pristup u kojem dominira simultana komunikacija. Naglasak je na poticanju slušanja i učenju govora. U posljednjih deset godina ulažu se posebni napore za omogućavanje školovanja gluhe djece (za one roditelje i djecu koji to žele) na hrvatskom znakovnom jeziku ili uz pomoć obrazovnog prevoditelja.

Kakva je kultura Gluhih i afirmacija zajednice Gluhih u čujućoj, većinskoj zajednici? Suprotstavljena su dva pristupa ili modela: medicinski, patološki ili model deficita i sociološko-kulturološki model gluhoće. Gluhi intelektualci širom svijeta danas se bore za zamjenu modela deficita sociološko-kulturološkim modelom gluhoće. Umjesto identiteta invalida i oštećenih osoba, Gluhi žele identitet pripadnika jezične manjine odnosno manjinske kulture.

Glavno obilježje kulture Gluhih je znakovni jezik. Nekada se znakovni jezik smatrao primitivnim sustavom komunikacije, a danas je prepoznat i priznat kao pravi, prirodni i ravnopravan jezik. Vijeće Europe preporuča (2003.) svojim članicama da svoje nacionalne znakovne jezike priznaju kao jezik manjine te da Gluhim

osobama priznaju sva prava koja iz takvog statusa proizlaze: pravo na obrazovanje na znakovnom jeziku i pravo na korištenje prevoditelja u raznim prilikama. Kako pokret za afirmaciju kulturološkog pristupa gluhoći sve više jača i u Hrvatskoj, sve je više publikacija na znakovnom jeziku i o znakovnom jeziku, kazališnih predstava vezanih uz kulturu Gluhih, uključivanja prevoditelja u redovne srednje škole itd. Prevoditelj postaje ključna poveznica u izjednačavanju mogućnosti, kako za Gluhe tako i za Gluhoslijepe osobe.

Zajednica gluhih automatski uključuje sve one koji su klinički ili pravno gluhi. Široka je lepeza mnogih značajki o kulturi gluhih širom svijeta i savjeta o tome kako komunicirati sa susjedima gluhih, da gluhe treba doživjeti kao suradnike u duhu međusobnog poštovanja. O zajednici gluhih kaže se da: "...to nije stupanj gubitka sluha koji definira člana zajednice gluhih, ali u gluhog pojedinca definira vlastiti osjećaj identiteta i posljedično djelovanja."

Kao i kod svih društvenih grupa koje osoba odabere te onda pripada toj grupi, osoba je član zajednice gluhih, ako on ili ona "prepoznaje sebe kao člana zajednice gluhih i prihvaća druge osobe kao dio zajednice." Zajednica gluhih uključuje pojedince koji komuniciraju putem pisanog jezika, pojedince koji su pohađali škole za gluhe, gluhu djecu i roditelje i tumača znakovnog jezika. Zajednice gluhih također često imaju društvene i kulturne norme koje su različite od onih iz okolnih zajednica čujućih.

Članstvo zajednica gluhih

Zajednice gluhih sastoje se uglavnom, ali ne isključivo, od gluhih pojedinaca. Gluhoća kod djece i adolescenata je rijetka zbog uzroka nasljeđa, pa su zajednice gluhih neobično među kulturnim grupama u koje "samo 10 posto populacije gluhih stječe njihovu kulturu gluhih iz njihovih obitelji." Kultura gluhih često se stječe u školama za gluhe i unutar društvenih klubova za gluhe, koji ujedinjuju gluhe ljude u zajednicama s kojima se mogu identificirati.

Kultura gluhih može se pojaviti u različitim vremenima za različite ljude, ovisno o okolnostima i životu. Mali udio gluhih pojedinaca stječe svoju kulturu gluhih u djetinjstvu od roditelja - većina ga stječe kroz pohađanje škole, a neki ne mogu biti izloženi kulturi gluhih do fakulteta ili vremenu nakon završetka fakulteta.

Djeca odraslih gluhih

Kod djece s normalnim sluhom odraslih gluhih može se uzeti u obzir kultura gluhih ili se ta djeca smatraju pripadnicima zajednice gluhih. U nekim slučajevima oni

moгу tražiti govornu terapiju zbog ograničene izloženosti govornom jeziku. Postoje i grupe podrške za gluhe roditelje koji znaju biti zabrinuti za podizanje njihove čujuće djece, kao i grupe podrške za gluhe odrasle. U Americi također postoji i nekoliko kampova (kamp gluhih odraslih, obično tinejdžeri i mlađi). Dva kampa imaju odvojene dvotjedne programe: jedan od 9 do 12 godina i drugi od 13 do 16 godina, obično ljeti, od lipnja do sredine kolovoza.

Raznolikosti unutar kulture gluhih Primjećuje se da kultura gluhih "nije samo jedna homogena kultura gluhih." Postoje različite zajednice gluhih širom svijeta, koje komuniciraju koristeći drugačiji znakovni jezik i lepezu različitih kulturnih normi. Identitet gluhih križa se s drugim vrstama kulturnog identiteta. Primjer - širok i različit spektar kulture gluhih: Američka kultura gluhih, Afrička kultura gluhih, Gay i lezbijska kultura gluhih, Kultura gluhih žena, Latinoamerička kultura, Kultura američkih Indijanaca gluhih, ...

Stavovi da se gluhi pojedinci identificiraju više sa svojim Deafness, nego sa svojim članstvom u dru-

gim kulturnim skupinama različito variraju. 1989. godine studijsko istraživanje je utvrdilo „da se 87 posto anketiranih crnaca gluhih osoba identificira sa svojom kulturom crnaca.“

Karakteristike kulture gluhih

Članovi zajednice gluhih u pravilu komuniciraju preko znakovnog jezika koji se različito koristi u različitim dijelovima svijeta. Na primjer, unatoč činjenici da je u Velikoj Britaniji, SAD-u i Australiji engleski najčešći govorni jezik, znakovni jezik koji se koristi u svakoj od tih zemalja razlikuje se. U Ujedinjenom Kraljevstvu dominantan je znakovni jezik britanski znakovni jezik, u SAD-u American Sign Language (ASL), također i u Australiji. Svaki od ovih jezika ima različit znak u gramatici i vokabularu - međusobno nerazumljiv.

Norme kulture gluhih

Osim znakovnog jezika, kultura gluhih ima tipično ponašanje i ponašanje koje definiraju društvene norme.

- Korištenje američkog znakovnog jezika kao posebnog jezika za zajednicu gluhih u SAD-u, britanski znakovni jezik u Velikoj Britaniji..

- Važno je održavati visoku svijest o svemu što se događa u okolini i da se pomogne gluhim u davanju detaljnih informacija. Uskraćivanje bilo kakve informacije primitivan je način.

- Upoznavanja su važan aspekt kulture gluhih. "Potraga za vezama je potraga za povezanosti."

- Treba uzeti u obzir svjetlo za zajednicu gluhih. Za vrijeme predavanja, velikih društvenih događaja,

s prijateljima na kavi kasno navečer ili igre s djecom - važno je svjetlo, najbolja vizualna jasnoća za gluhe osobe. To proizlazi iz činjenice da je sve do posljednjih godina, uz stvaranje tekstualnih poruka, bilo gotovo nemoguće obavijestiti prijatelja. Međutim, kada je riječ o nekim društvenim događajima, zajedničko za gluhe osobe je boravak u produženju vremena, solidarnost i razgovori. Društvena okupljanja za gluhe vrednuju se po kulturi gluhih. To se može objasniti činjenicom da se zajednica gluhih proteže kroz cijelu zemlju, tako da se okuplja koliko je potrebno.

- Pozitivan stav prema gluhoći, koji se također očekuje unutar zajednice Gluhih. U kulturi gluhih, gluhoća se ne smatra uvjetom koji treba popraviti. Znakovni jezik je važan za zajednicu gluhih. ASL predstavlja oslobođenje jezika manjine, koji je bio potlačen prije mnogo godina zbog oralne metode učenja. To je razlog zašto je znakovni jezik toliko dragocjen za identitet i zajednicu gluhih.

Vjeronanja

Postoji snažna opozicija unutar zajednice Gluhih da je oralna metoda poučavanja metoda koja gluhu

djecu uči govoriti i da s usana čitaju s ograničenim ili nikakvim korištenjem znakovnog jezika u učionici.

Metoda ima namjeru učiniti lakšim za gluhu djecu integraciju u zajednicu, ali koristi od učenja u takvom okruženju su nejasne. Uporaba znakovnog jezika također je važna za identitet gluhih i pokušava se ograničiti njegovo korištenje na koje se gleda kao na napad.

Terminologija

Riječ "gluh" ima različita značenja u različitim kontekstima.

Klinička i pravna definicija

U kliničkom kontekstu, izraz "gluh" (napisan malim slovom d - deaf) odnosi se na fizičko stanje koje karakterizira težak ili ukupni nedostatak auditivne osjetljivosti na zvuk. U okviru zakona, gluhoća je kategorizirana po stupnju gubitka sluha, iako je riječ "gluh" obično rezervirana za najteži gubitak sluha.

Za manje stupnjeve koristi se izraz "gubitak sluha". Ovi stupnjevi su: duboka gluhoća (90 dB - 120 dB ili više od gubitka sluha), teška naglušost (60 dB - 90 dB), umjereni gubitak sluha (30 dB - 60 dB) i blaga naglušost (10 dB - 30 dB).

Kategorije:

- gluhe osobe (iznad 91 dB)
- nagluhe osobe (od 20/25 dB do 90 dB): blago nagluhi (25-40dB), umjereni nagluhi (41-55dB), umjereni-teško nagluhi (56-70dB) i teško nagluhi (71-90dB)

Kulturna definicija

U kulturnom kontekstu, izraz "gluh" (pisano s velikim slovom D) odnosi se na članstvo unutar grupe koja se sastoji uglavnom, ali ne isključivo, od pojedinaca koji su klinički gluhi, koji posjeduju društvene norme koje su različite od onih u okolnih zajednica.

Ostala značenja

Pojam "gluh" se također koristi u metaforičkom smislu, a odnosi se na pojedinca ili na nepokornog, na nekoga tko ne želi slušati, poslušati i priznati autoritet ili partnera.

Termini: gluh", "djelomično gluh", "nagluh"

Izraz "gluh" uglavnom podrazumijeva duboki gubitak sluha. Pojedinaac s umjerenom teškom gluhoćom se obično opisuje kao "djelomično gluh" ili "nagluh", dok se onaj s blagom gluhoćom obično opisuje kao "nagluh". Osobe s raznim stupnjevima gubitka sluha su također često opisane kao "nagluhe".

Izraz "nagluh" koristi se za opisivanje svih stupnjeva gubitka sluha do ukupne gluhoće. Više je vjerojatno da će biti korišten od strane pojedinaca koji su stekli gluhoću u odrasloj dobi, a ne od strane onih koji su odrasli gluhi. U slučaju duboke gluhoće, ovaj može biti eufemizam za jednostavniji i točniji izraz "gluh". Članovi zajednice gluhih općenito ne teže da se odbacuju etikete kao što su "nagluh" i "djelomično gluh", na osnovu toga što oni odražavaju način razmišljanja da je gluhoća patološko stanje.

Razmišljanja o gluhoći, o tehnologiji koja "uništava" klubove za gluhe

Gluhoća kao najteži oblik gubitka sluha je prilično rijetka. Većina gluhih ljudi može čuti zvukove na neke frekvencije, ali one ne mogu biti korisne za komunikaciju i govor, ako gluha osoba nema osjetljivost na frekvencijski raspon koji je tipičan za govor.

S jedne strane, moderna je tehnologija – komunikacija SMS-om i e-mailom, chatanje na sve moguće načine, web kamera (put internetskih videopoziva znakovnim jezikom), Facebook - spas

za gluhe osobe. S druge strane takva vrst tehnologije udaljuje gluhe osobe. Pritom mislim na osobni kontakt, druženja u klubovima za gluhe te u zajednicama gluhih.

Sve se češće javljaju predstavnici klubova za gluhe osobe u svijetu koji jadikuju kako mladi odbacuju njihove klubove te biraju komunikaciju preko zaslona računala ili mobitela. Članovi udruženja za gluhe osobe i osobe s oštećenim sluhom tvrde da je taj trend vrlo opasan te da predstavlja opasnost od gubitka kulture gluhih, koja se zasniva na osobnom kontaktu i druženju te prenošenju iskustava i mišljenja, prepričavanju dogodovština te davanju savjeta.

Mladima je danas na raspolaganju komunikacija SMS-om i e-mailom, postoje posebne chat-sobe za gluhe, a mnogi pribjegavaju videokonferencijama. Zanimljivo je mišljenje jednog dugogodišnjeg člana udruženja za gluhe osobe: „Mnogi mladi danas radije ostaju doma – baš kao ljudi koji čuju.“

Kako to izgleda u Hrvatskoj?

Ružica Kežman, prof. defektolog

DEFINICIJA LJUBAVI

„Zvono nije zvono dok ne pozvoniš;
Pjesma nije pjesma dok ju ne otpjevaš;
Drvo nije drvo dok ga ne vidiš;
Ljubav nije ljubav dok ju ne pružiš.“

Ichak Adizes

Ovu definiciju pronašla sam u jednom priručniku za menadžere. U poslu se susrećem sa svakakvim štivom, pa i ovakvim. Na prvi pogled, ne vidi se neka veza između priručnika za rukovođenje i ove definicije, ali sam ju je autor osmislio i stavio pred kraj knjige (listajući je, jedva sam ju uočila).

Danas je jedan od onih dana koji osvanu sunčani nakon beskrajnih dana kiše i oblačnosti. Nisam nikad spremna na takve dane pune ljepote nakon što sam se izležavala i načekala da kiša prođe, nakon što su mi propali neki izleti i planovi na otvorenom. Nikad nisam spremna na ljepotu nakon ružnoće niti na ljubav nakon netrpeljivosti, nakon godina i godina snošljivosti. Većina nas zaista ne ljubi posao, obaveze, svoju svakodnevnicu, svoju obitelj, ponekad napornu i vječno nezadovoljnu, zahtjevnu.

U takvim kišnim i tmurnim danima puna sam strpljenja, toleran-

cije, optimizma i nade. Kad svanu ljepši dani, ogole se moje nade i nestanu, rasplinu se pred suncem i ljepotom, i postanu nerealne i nevažne.

Sad bi trebali izaći suncu u susret, i cvijeću, sad bi trebalo udahnuti punim plućima i biti sretan. Ali ja to nisam. Mene nervira sve to i nisam spremna... Ljepše je bilo čekati puna nade te predivne dane nego sada sjediti pod neonom dok je vani sunce i zove na planove.

U ovoj situaciji, kriznoj, životnoj, moj je plan otići kući i ostati u blizini djece da mi se moj mali svemir ne raspadne, skuhati nam ručak, ispeći kruh, dati životinjama jesti i počistiti svoje mjesto pod suncem. To mi pričinja radost i veselje, jer je tako slatko gledati kroz prozor van, a nikuda ne trebati juriti, ići s djecom u park, juriti na aktivnosti, niti baš MORATI sve što sam navela.

Da, djeca su veća, samostalnija, ja sam opuštenija, nema više toliko izazova s tom stranom života. Sad je veći izazov što bolje odraditi posao i uživati pri tome, i kad je lijepo pješice otići kući i malo se razgibati, uživati u cvijeću i proljeću.

Petra više ne trga kruh iz vrećice nego ga sama peče, više ne troši džonove po igralištima i parkovima, više mi ne ulazi pijesak u cipele iz pješčanika, više nema kronične neispavanosti niti umora. Sad je došlo do smirenja i uravnoteženja. Djeco moja, a tek

sam vam sad ja poljuljana u svojoj sreći. Izbačena iz ravnoteže, jer ljubav koju sam dala bila je dana, i sad ide sama od sebe kuda treba, pa čak i meni.

Kako Hemingway kaže: Ne pitaj kome zvono zvoni – tebi zvoni. Sve to, mili moji, radimo zbog sebe, zbog svoje unutarnje ravnoteže i zbog časa i trenutka kad mislimo da više ne možemo dalje. Baš u tom trenutku dolazi do obrata.

Pružati ruke i kad su ti svezane i oslušivati zvono kad ga ne čuješ (ja ga čujem odlično, ovo je metafora). Voljeti kad su već sve rane zacijeljele, i pripremati mjesto za nove.

Opet hvala mojim roditeljima. Njihov izvor ljubavi je neiscrpan.

Petra Podhorsky

CENTAR ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE « SLAVA RAŠKAJ »

Centar za odgoj i obrazovanje « Slava Raškaj », Zagreb, Ulica Vladimira Nazora 47

Centar za odgoj i obrazovanje «Slava Raškaj» - Zagreb, ustanova u sustavu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi sa stovadesetpetogodišnjim iskustvom u rehabilitaciji i školovanju djece i mladeži oštećenog sluha i govora, s jezično komunikacijskim teškoćama te viševrsnim oštećenjima i dodatnim teškoćama u razvoju.

Smještaj – lokacija: Ulica Vladimira Nazora 47 i Ilica 83.

Kako doći do nas?

Po završenoj medicinskoj obradi treba se obratiti Centru za socijalnu skrb u svom prebivalištu ili u Savjetovalište našeg Centra.

34

Koje programe i usluge pružamo?

1. predškolicima (od 6 mjeseci do polaska u osnovnu školu)
- predškolske grupe u našem Centru
- igraonica

- posebne skupine pri redovitom vrtiću
- redoviti dječji vrtić

2. osnovnoškolcima i srednjoškolcima

- prilagođene i posebne školske programe osposobljavanja za samostalan rad

- rehabilitacijske programe osposobljavanja za život

- rehabilitaciju slušanja i govora
- integraciju

- stručnu pomoć i podršku roditeljima, odgojiteljima i učiteljima, pomoć učenicima u učenju

- patronažnu službu – logopedski i edukacijsko – rehabilitacijski tretman kod kuće

Oblici zbrinjavanja djeteta izvan vlastite obitelji:

- tjedni smještaj u domu Centra ili u obitelji udomitelja za djecu iz drugih županija

- cjelodnevni boravak

- poludnevni boravak

- privremeno – dva puta tjedno, jedan tjedan u mjesecu, vikendom

Savjetovalište Centra

Namijenjeno je djeci s oštećenjem sluha i govorno-jezičnim teškoćama te njihovim roditeljima, djeci s viševrsnim oštećenjima i teškoćama u razvoju.

Što smo namijenili roditeljima?

- poseban individualni i grupni

program savjetovanja, podrške i poučavanja u poticanju djetetova razvoja

- smještaj roditelja i djeteta u stambenoj jedinici našeg Centra

- rad u obitelji s roditeljima i djetetom

Uz usluge odgoja, obrazovanja i rehabilitacije slušanja i govora provodimo i sljedeće programe:

1. rane intervencije

- procjena i poticanje djetetovog razvoja odmah po otkrivanju teškoća u jezično-govornoj komunikaciji i teškoća u slušanju i govorenju

- savjetovanje, podrška i poučavanje roditelja

2. socijalna inkluzija

a) edukacijska inkluzija u redovne vrtiće i škole

b) stručna potpora obitelji i djetetu
- podrška roditeljima, odgojiteljima i učiteljima

- pomoć učenicima u učenju

- logopedski i edukacijsko-rehabilitacijski tretman kod kuće

c) kohlearni implantat - umjetna pužnica

- savjetovanje

- preoperativna i postoperativna (re)habilitacija

- programiranje govornog procesa – fitting

Omogućujemo smještaj roditelja i djeteta u stambenoj jedinici našeg Centra za vrijeme postupaka ranih intervencija ili odlazak u obitelj.

Ružica Kežman, prof. defektolog

TURIZAM I KULTURA GLUHIH I NAGLUHIH

Na konferenciji za novinare povodom moge odlaska na Deaf Nation World Expo u Las Vegas, 15. 07. – 25. 07. 2010., Ministarstvo turizma u suradnji s Turističkom zajednicom grada Zagreba odlučilo je podržati moj odlazak na ovo događanje. Kao turistički menadžer i turistički vodič na ovom Expo sajmu u Las Vegasu predstavljala sam Republiku Hrvatsku.

Inicijativu, kao i dobru višegodišnju suradnju s gđom Šagovac, pozdravila je i direktorica Turističke zajednice grada Zagreba (TZGZ), Amelia Tomašević, naglasivši da je na web stranicama TZGZ-a u ponudi i mogućnost razgledavanja grada uz vodstvo na znakovnom jeziku, što je jedan od rijetkih primjera u Europi.

Hrvatski turizam poznat je u svijetu po brojnim prirodnim i kulturnim ljepotama koje sam nastojala približiti gluhoj populaciji – sudionicima ovog svjetskog događanja.

Kao ambasadorica hrvatskog turizma promovirala sam kulturne i turističke potencijale naše zemlje, a interes za štand Republike Hrvatske bio je iznimno velik, jer je bilo 23.000 gluhih sudionika iz cijelog svijeta. Jedan dio sudionika su potencijalni posjetitelji Republike Hrvatske i na taj način će se obogatiti turistička ponuda Hrvatske.

Turizam za gluhe i nagluhe je novi iskorak u razvoju tzv. socijalnog turizma. Sudjelovala sam u pripremi strategije za razvoj socijalnog turizma u Hrvatskoj koju je radilo Ministarstvo turizma.

Put je bio naporan, ali koristan, jer se na ovaj način poticalo povezivanje potreba i interesa

nacionalnih udruga i promicanje njihovih kultura.

Vanda Šagovac,
turistički menadžer

Zagreb, 17.09.2010

ZLATNA MEDALJA ZA UMJETNIKE UDRUGE „SVIJET TIŠINE“ 2010.

Umjetnici - članovi udruge „Svijet tišine“ su i ove, 2010., godine sudjelovali na tradicionalnom „22. međunarodnom natjecanju gluhih umjetnika“ koji se održao od 18.06. – 20.06.2010. u Cuviu, pod nazivom „Valcuvia in Cornice“.

Već četvrtu godinu udruga „Svijet tišine“ dobiva poziv za sudjelovanje s umjetnicima - članovima udruge, koji su već postali prepoznatljivi zbog svoje kvalitete.

Naši umjetnici - članovi udruge su i ove godine pokazali veliku vrijednost na visokoj razini te su osvojili:

- drugu nagradu Mingsheng Pi, član udruge, slikar iz Zagreba
- osmo mjesto Jakša Korda, član udruge, slikar iz Splita
- deseto mjesto Lino Ujčić, član udruge, slikar iz Zagreba
- drugo mjesto Kristina Popović, mlada slikarica iz Zagreba (u konkurenciji za mlade).

Zlatnu medalju primila je predsjednica udruge Vanda Šagovac, kao priznanje za najbolju grupu umjetnika koja je sudjelovala s jedanaest umjetničkih djela i kao nagradu udruzi za rad na suradnji između Italije i Hrvatske te na umrežavanju udruga u kulturi Europske unije.

Za udugu,
Vanda Šagovac

PREVODITELJICA EMA U RALJAMA ŽIVOTA

ŠTO ŽELIŠ POSTATI KADA ODRASTEŠ?

DOBRO!
TI ĆEŠ BITI
PREVODITELJ ZA GLUHE,
A JA ĆU BITI
PREDSJEDNICA SABORSKOG
POVJERENSTVA ZA DONOŠENJE
ZAKONA O ZNAKOVNOM
JEZIKU!

20

